

Congres Gemeentefinanciën

25 november 2019
Congrescentrum Orpheus
Apeldoorn

VNG

Congres Gemeentefinanciën

BBV (basis)

Marcel Schippers
Tom van der Lelij

Apeldoorn, 25 november 2019

E-learning over financiën

Leer hoe de geldstromen van inkomsten en uitgaven van de gemeente lopen

De e-learning module over financiën bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Rolverdeling tussen raad en college
2. Inkomsten van de gemeente
3. Uitgaven van de gemeente
4. Reserves en voorzieningen
5. Waar en wanneer heb ik invloed als raadslid?

<https://www.leerplatformraadsleden.nl/Financien>

BBV Basis

Eigenstandig verslaggevingskader

Gemeenten en Provincies	Andere sectoren / bedrijfsleven
Besluit begroting en verantwoording (BBV)	Burgerlijk wetboek Boek 2
Raamwerk BBV: het stelsel van baten en lasten	Het stramien voor de opstelling en vormgeving van jaarrekeningen
Notities en de vragen en antwoordrubriek	Richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Redenen voor eigenstandig verslaggevingskader	
Functies van de begroting	Basis democratie, daarom regels en meerjarenbeeld
Inkomensbestedende huishouding	Vermeerderen van vermogen is geen doel
Ontbreken winstoogmerk	Uitgaven met een maatschappelijk nut

Functies van de begroting

De gemeenteraad

- Autorisatie
- Allocatie
- Controle
- Inzicht (structureel)

College van burgemeester en wethouders en ambtelijke organisatie

- Beheersing

Accountant en toezichthouder

- Controle en inzicht

Burgers, Instellingen, bedrijven, media, werknemers, contractpartners

- Inzicht

Rijk, Europese Unie en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

- Inzicht

Opbouw van de begroting en jaarstukken

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplaning	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting
	4. 'Uiteenzetting van de financiële positie' en de toelichting		4. Balans en de toelichting
	5. De bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.		5. Een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.
			6. De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen
			7. Tabel Wet normering topfunctionarissen.

Programma's

Verplicht

- baten en lasten

Mogelijke onderverdeling

- prioriteiten
- overige

En verder

- doelstellingen
- beoogde maatschappelijke effecten
- de 3 “W-vragen”
- indicatoren
- output
- outcome

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

- lokale heffingen, besteding niet gebonden
- algemene uitkeringen
- dividend
- saldo financieringsfunctie
- overige algemene dekkingsmiddelen

.

Toelichting overzicht baten en lasten

o.a.:

- ramingen vorig begrotingsjaar en realisatie voorvorig begrotingsjaar
- gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd
- oorzaken van aanmerkelijke verschillen met ramingen of realisaties
- overzicht incidentele baten en lasten
- overzicht structurele structurele mutaties reserves

Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop

Bevat

- raming van bestaand en nieuw beleid
- geprognosticeerde begin- en eindbalans
- het EMU-saldo

Afzonderlijk wordt tenminste aandacht besteed aan

- arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume
- investeringen
 - ✓ economisch nut
 - ✓ In de openbare ruimte met maatschappelijk nut
- de financiering
- stand en verloop van de reserves
- stand en verloop van de voorzieningen

De toelichting op de uiteenzetting bevat tenminste

- de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd
- belangrijkste ontwikkelingen tov de uiteenzetting van vorig jaar

Meerjarenraming en toelichting

Bevat voor drie jaren volgend op het begrotingsjaar

- een geprognosticeerde begin- en eindbalans
- raming van bestaand en nieuw beleid

Afzonderlijk wordt tenminste aandacht besteed aan

- arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume
- investeringen
 - ✓ economisch nut
 - ✓ In de openbare ruimte met maatschappelijk nut
- de financiering
- stand en verloop van de reserves
- stand en verloop van de voorzieningen

De toelichting op de uiteenzetting bevat tenminste

- de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd
- belangrijkste ontwikkelingen tov de meerjarenraming van vorig jaar
- overzicht incidentele baten en lasten
- een overzicht van de beoogde mutaties in de reserves per jaar
- de ontwikkeling van het EMU-saldo in de 3 jaar na het begrotingsjaar

Paragrafen

- Versnipperde onderwerpen bundelen in kort overzicht
 - Raad voldoende inzicht
 - Dwarsdoorsnede
 - Groot financieel belang
 - Groot politiek belang
 - Extra informatie over financiële positie
-
- Tenminste de volgende, tenzij niet aan de orde
 - ✓ lokale heffingen
 - ✓ weerstandsvermogen en risicobeheersing
 - ✓ onderhoud kapitaalgoederen
 - ✓ financiering
 - ✓ bedrijfsvoering
 - ✓ verbonden partijen
 - ✓ grondbeleid

Taakvelden

Programmabegroting

Programma's

Algemene
Dekkings-
middelen

Overzicht
overhead

Heffing
vennoot-
schaps-
belasting

Onvoorzien

Paragrafen

Financiële
begroting

Uitvoeringsinformatie

53 Taakvelden

Taakveld 0.5 Treasury, Taakveld 0.61 OZB woningen, Taakveld 0.62 OZB-niet woningen, Taakveld 0.64 Overige belastingen, Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Taakveld 0.4 Overhead

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting

Taakveld 0.8 overige baten en lasten

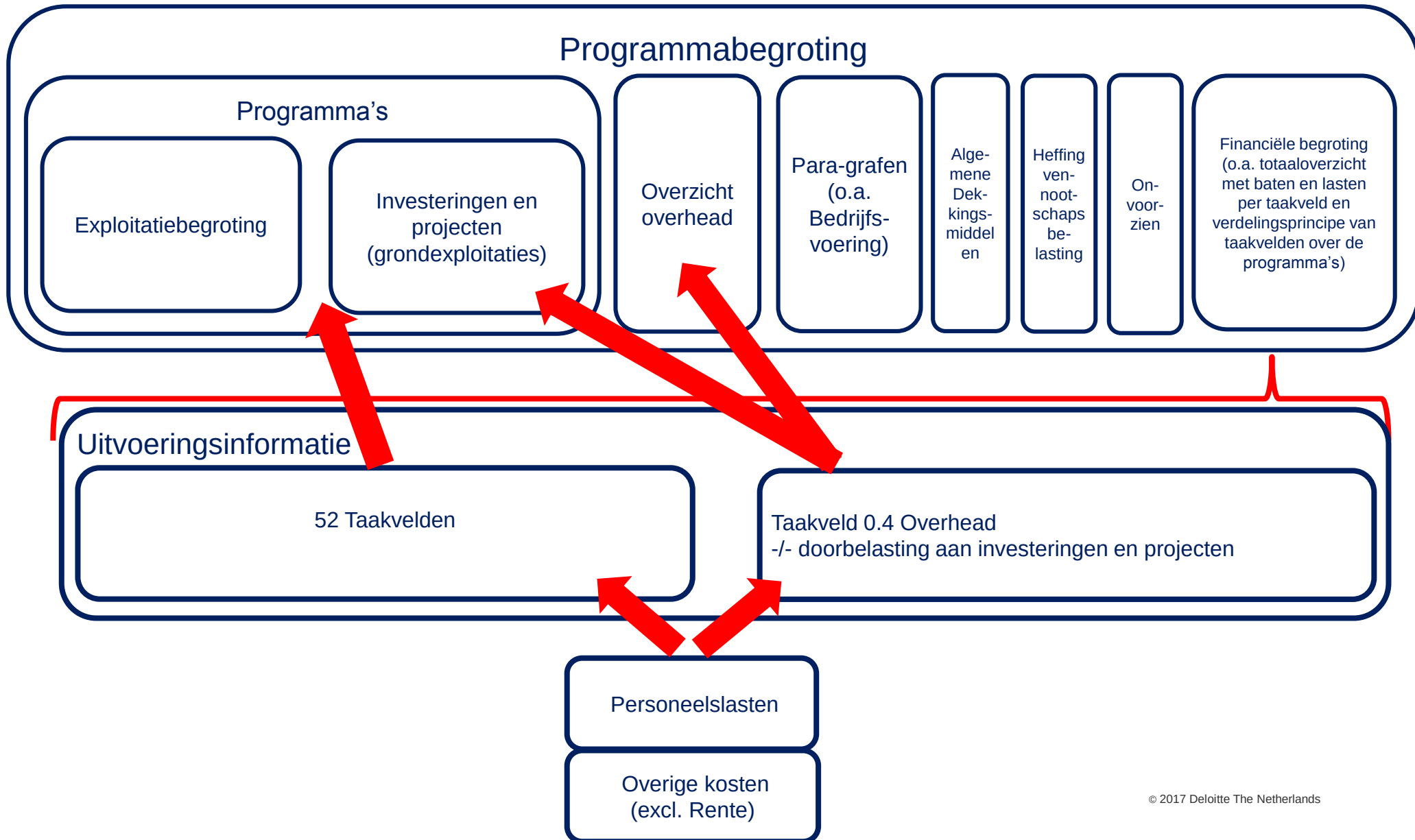
73 Categorieën

Vernieuwing begrotingsopzet:

- Van functies naar taakvelden (ofwel clustering en daarbij 9 behorende thema's): 53 voorgeschreven taakvelden
- Aanpassing categorieën
- Programma-indeling blijft keuze raad en ook het afwegingskader
- Verplichte beschikbaarheid gegevens taakveld niveau
- Invoeringstermijn gemeenten 2017; gemeenschappelijke regelingen 2018

www.vraagbaakiv3gemeenten.nl

Taakvelden

Jaarverslag, programmaverantwoording

- Art 25 Programmaverantwoording is de tegenhanger van art. 8 programmaplan en biedt inzicht in:

Programmaplan

- de te realiseren programma's
- de algemene dekkingsmiddelen
- de overhead
- de vennootschapsbelasting
- het bedrag voor onvoorzien

Programmaverantwoording

- verantwoording over de programma's
- de algemene dekkingsmiddelen
- de overhead
- de heffing van de Vpb
- het gebruik van onvoorzien

De programmaverantwoording biedt per programma inzicht in

- de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd
- de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken
- gerealiseerde baten en lasten

Jaarrekening, programmarekening en toelichting

Art. 27 tegenhanger art. 17, bevat:

- gerealiseerde baten en lasten per programma
- gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen, overhead en Vpb
- gerealiseerde saldo van baten en lasten
- werkelijke toevoegingen en onttrekkingen reserves
- gerealiseerde resultaat

De programmarekening bevat van bovenstaande onderdelen ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging !!

Art. 28 tegenhanger art. 19, bevat:

- analyse afwijkingen begroting na wijziging en programmarekening
- overzicht aanwending bedrag onvoorzien
- overzicht incidentele baten en lasten
- overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves
- informatie Wet normering topinkomens

Vernieuwing BBV 2016

Aanleiding

- Na invoering BBV in 2004 verplichte gebruik van functies losgelaten.
- BBV meer principle based dan rulebased.
- Twijfels over kwaliteit Iv3-gegevens.
- Gemeentefinanciën in 2013 in zwaar weer a.g.v. economische recessie, grex en risico's 3D's.
- Initiatief VNG 2^e helft 2013 omarmd door BZK
Wens BZK betere financiële vergelijkbaarheid.
(-> BBV opeens in de picture).

➔ Rapport commissie Depla:

[Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten](#)

Aanleiding

- Te belangrijk om aan specialisten over te laten'
- Vergelijken en vergeleken worden'
- We hangen via art. 12 aan elkaar'
- Internationale verslaggevingsontwikkelingen'
- Controletoeren op drift geraakt'

Uitgangspunten

1. Informatiebehoefte gemeenteraad staat voorop.
2. Verdiepende info is beschikbaar.
3. Keuze voor eenvoud.
4. Vergelijkbaarheid goed voor communicatie tussen raadsleden en burgers.
5. Horizontale informatie voor verticale verantwoording.
6. Harmonisering begrotingsregels (vanuit Europa).
7. Digitale beschikbaarheid vergelijkende informatie.

Aanbevelingen

1. Voorgeschreven indeling begroting in taakvelden
2. Verplichte set van beleidsindicatoren
3. Verplichte set van financiële kengetallen
(en in begroting een geprognosticeerde balans)
4. Meer inzicht in verbonden partijen bij programma's
5. Uniform toezicht / rechtmatigheidsverklaring B&W
6. Verplicht overzicht overhead en kostentoerekening
7. Verplicht activeren van alle investeringen

Wijzigingsbesluit BBV

1. Uniforme taakvelden: betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid;
2. Beleidsindicatoren: sturen op de effecten van beleid;
3. Meer zicht op de bijdragen van verbonden partijen aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen;
4. Beter inzicht in de overheadkosten (apart presenteren) en een eenvoudiger wijze van toerekening van kosten en rentelasten;
5. Het activeren van investeringen met maatschappelijk nut;
6. Beter inzicht in het EMU-saldo;
7. Vennootschapsbelasting en grondexploitatie.

BBV Verdieping

Congres Gemeentefinanciën

25 november 2019
Congrescentrum Orpheus
Apeldoorn

VNG Congres Gemeentefinanciën BBV (verdieping)

Marcel Schippers
Tom van der Lelij

Apeldoorn, 25 november 2019

**Actualiteiten: site, vragen
en antwoorden, notities,
agenda en regelgeving
(commissie) BBV**

Site commissie BBV

- Nieuwe opzet site per 1 januari 2019
- Adres nog steeds www.commissiebbv.nl
- Andere opbouw: per (sub)onderwerp: door 'hierop te klikken' krijg je nadere informatie zoals notities of eerder gestelde vragen en antwoorden daarop
- Als je je registreert/aanmeldt
 - ontvang je nieuwsberichten
 - kun je vragen stellen
 - kun je reageren op vragen

Actualisering Vragen & antwoorden rubriek

- In december 2018 bij overgang naar nieuwe website opgeschoond
- Vragen vervallen => verwerking in actualisering notities
- Aantal vragen neemt af (1^e halfjaar 2019 circa 70)
- V&A worden elk half jaar gepubliceerd, tenzij de actualiteit vraagt om eerdere berichtgeving ([zie bericht](#))
- Elke vraagsteller krijgt individueel antwoord
- Publicatie V&A met brede werking: periodiek, tenzij de actualiteit vraagt om eerdere berichtgeving (vb subsidies)

Vragen en antwoorden commissie BBV

In 2019 zijn ong. 150 vragen ingediend; m.n.:

- Grondexploitaties
- MVA
- Gebruik taakvelden
- Overhead
- Activeren van personeelskosten en overhead bij investeringen
- De website

Vragen en antwoorden commissie BBV

Notities commissie BBV

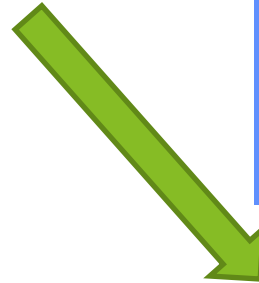
Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken	Juli 2019
Notitie geprognosticeerde balans en EMU-saldo	November 2018
Notitie rechtmatigheid 2018	Oktober 2018
Notitie structurele en incidentele baten en lasten	Augustus 2018
Notitie gebeurtenissen na balansdatum	Maart 2018
Notitie materiele vaste activa	December 2017
Notitie raamwerk BBV: het stelsel van baten en lasten	Juni 2017
Notitie erfpacht gronden	Mei 2017
Notitie verbonden partijen	Oktober 2016
Notitie rente	Juli 2016
Notitie overhead	Juli 2016
Notitie riolering	November 2014

Actualisering notities 2019 – 2020

• Grondbeleid	juli 2019 gepubliceerd
• Raamwerk stelsel B&L	najaar 2019
• Meerjarig financieel inzicht	najaar 2019
• Materiële vaste activa	najaar 2019
• Rente	eind 2019
• Lasten en baten	begin 2020
• Overhead	begin 2020
• Lokale heffingen	voorjaar 2020

Meerjarig financieel inzicht: samenhang

- Financiële kengetallen
- Meerjarenbalans en emu-saldo
- Resultaatbestemming

waarom zijn deze geïntroduceerd en wat betekenen ze

Betekenis vergelijking met andere gemeenten, wanneer is een kengetal on-/gunstig

invloed op kengetallen bij ongewijzigd /nieuw beleid

welke toelichting heeft de raad nodig bij de begroting voor een goed gebruik

wat is de toegevoegde waarde hiervan voor de raad

welke toelichting heeft de raad nodig voor een goed gebruik

wanneer kan dit de financiële positie van de gemeente beïnvloeden

welke toelichting heeft de raad nodig voor adequate besluitvorming

Notitie MVA – concept! - geplande vaststelling op 12 december 2019

- Voorzieningen t.b.v. egalisatie onderhoudslasten kunnen alleen met instemming van de raad ingesteld en gevoed worden op basis van een recent beheerplan.
- Onder recent beheerplan wordt een beheerplan verstaan van maximaal vijf jaar oud ten opzichte van het verslagleggingsjaar. Tenzij gemotiveerd afgeweken d.m.v. raadsbesluit
- Tussentijdse bijstelling is verplicht bij belangrijke afwijkingen in de staat van het onderhoud.
- In geval van achterstallig onderhoud, waarbij sprake is van kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties, wordt er op basis van artikel 44 lid 1a BBV een voorziening gevormd.
- Klein- en groot-onderhoud houdt of brengt een object in goede, oorspronkelijke staat en is dus niet van invloed op de bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object en mag daarom niet worden geactiveerd.
- Grens tussen achterstallig en/of levensduur verlengend onderhoud?

Notitie MVA – concept! - geplande vaststelling op 12 december 2019

- Negatieve onderhoudsvoorzieningen niet toegestaan!
- Activeren van grond onder investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
- Voor vastgoed met een economische functie is afwaardering verplicht en wordt de toets met behulp van de directe opbrengstwaarde voorgeschreven.
- Bij SAAS oplossingen geen sprake is van een actief, maar van dienstverlening en dat de implementatiekosten derhalve niet activeerbaar
- Software als afzonderlijk actief valt onder de materiële vaste activa, als bedoeld in artikel 35 lid 1a BBV (investeringen met een economisch nut)
- Licenties op software voor onbepaalde duur, die in één keer in rekening worden gebracht vallen onder de materiële vaste activa als bedoeld in artikel 35, lid 1a BBV (investeringen met een economisch nut).

Notitie MVA

Aanbeveling:

- Wijze waarop met investeringen en afschrijvingen wordt omgegaan vast te leggen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen, een nota investeringen en/of de financiële verordening ex artikel 212.

Lokale Heffingen

- Maximaal kostendekkend (BBV artikel 10 lid c, GW 229b lid 2b)
 - Berekening tarief ⇔ administratieve verwerking
 - Rente, compensabele BTW, vervangingsinvesteringen etc.
- Riolering
- Afvalstoffenheffing
- Begraafrechten
- Bouwleges

Rechtmatigheidverantwoording (1)

- Verantwoording door college van B&W
- Modeltekst nog in bewerking
- Gemeenten moeten al rechtmatig handelen, nieuw is het aantonen
- Gesprek tussen Raad en B&W ipv Raad en accountant
- Overleg in commissie BADO nog gaande, onder meer over de accountantscontrole
- Bijeenkomsten in het land en publicaties

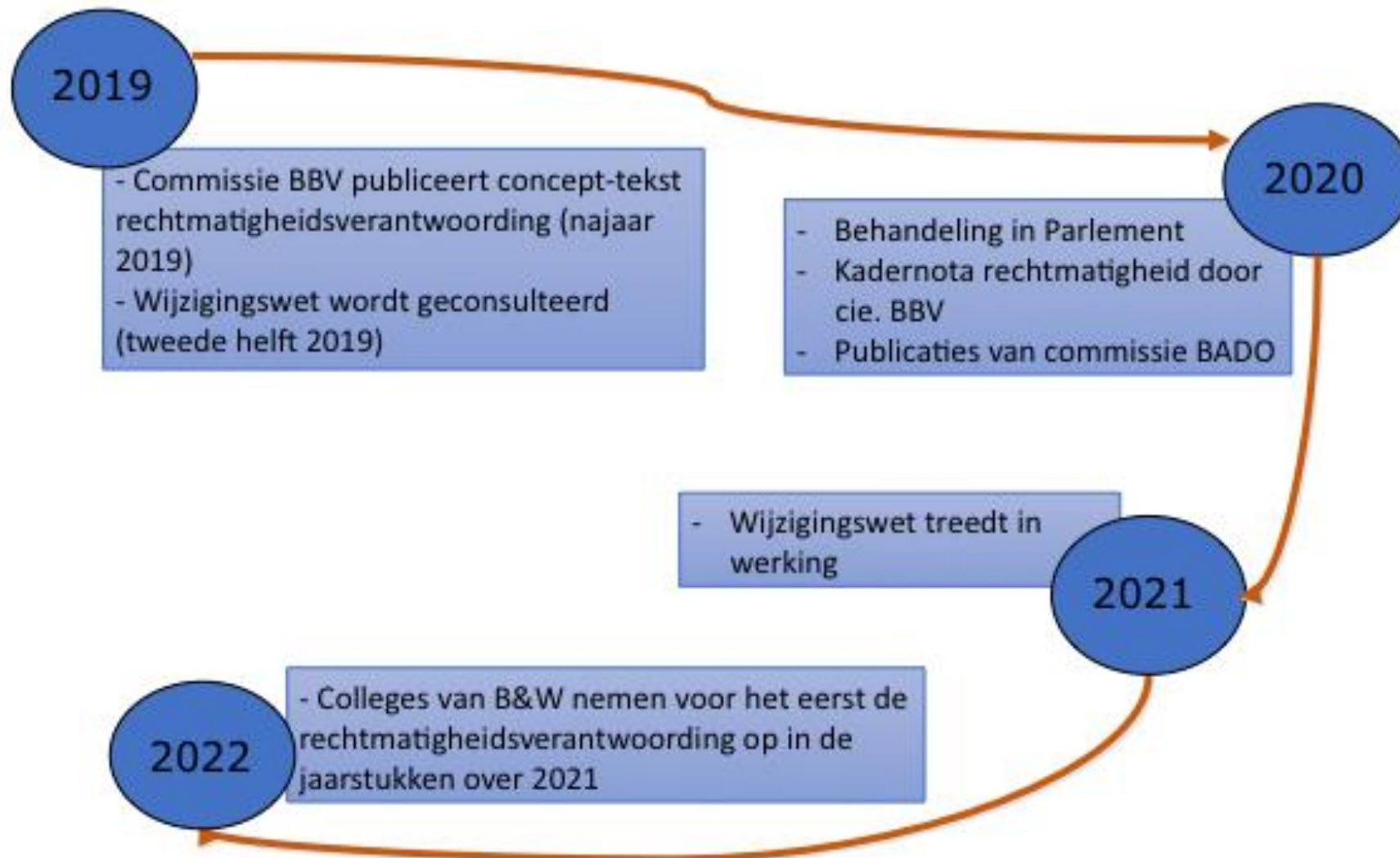
Rechtmatigheidverantwoording (2)

Contouren:

- Scope: financiële beheershandelingen
- Rechtmatigheidcriteria: voorwaarden, begroting, M&O
- Rapporteringmarge (vaststellen door Raad)
- Opnemen in de jaarrekening

Rechtmatigheidsverantwoording (3)

Overzicht van wijzigingen Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

	Wijziging samenstelling cie BBV en verstrekken financiële kengetallen en beleidsindicatoren	22 januari 2019
	Verbetering omissie in BBV	22 november 2017
⇒	Wijziging BBV voor interne sturing en vergelijkbaarheid (voorstellen cie Depla)	5 maart 2016
⇒	Invoering financiële kengetallen	15 mei 2015
	Toelichting op de balans inzake derivaten, cie BBV ook voor Waterschappen	21 januari 2015
	Verduidelijking informatieverplichting verbonden partijen en rapportage benutten drempelbedrag verplicht schatkistbankieren	16 juli 2014
	Afschaffen deelgemeenten	21 januari 2014
⇒	Verplicht schatkistbankieren en Wet houdbare overheidsfinanciën	13 december 2013
⇒	Versterken deugdelijkheid en transparantie alsmede de horizontale controle daarop (structureel evenwicht, incidentele baten en lasten, weerstands-vermogen en risicobeheersing, verbonden partijen, programmarekening, resultaat bestemmen, exit productenraming, cie BBV + Platform Rechtmatigheid)	25 juni 2013
	Actualisering BBV inzake topinkomens	6 december 2012
	Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS)=verbonden partij	1 september 2010
⇒	Diverse wijzigingen BBV (vooruitontvangen middelen ipv voorzieningen, publiceren topinkomens in jaarrekening en raming EMU-saldo)	10 juli 2017
⇒	Invoering van single-information en single-audit voor specifieke uitkeringen (Sisa)	4 juli 2006
⇒	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)	17 januari 2003

Ministeriële regelingen

[Regeling beleidsindicatoren gemeenten](#)

Maart 2016

[Regeling beleidsindicatoren provincies](#)

November 2017

[Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden](#)

April 2016

[Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten](#)

Juli 2015

Vragen deelnemers

Zevenaar/Noordermeer

1. **Verwerking van de salarissen.** Beheersingsvraagstuk versus het verantwoordingsvraagstuk. Begrotingskant: kostenplaatsensystematiek toegepast, met juiste verwerking als negatieve last. Vraag: hoe ga je om met het verschil tussen realisatie en begroting. Waar kun/moet je die verantwoorden en waar moet je aandacht voor hebben.

2. **Inbedden van beleidsindicatoren.** De provincie Gelderland als referentiewaarde. Verder is het allemaal redelijk vrij, maar meer eenduidigheid in taalgebruik zou ook hier handig kunnen zijn. Welke jaren laten we zien, doelstelling versus (tussenliggende waarde). De vrijheid van definities maakt het ook wel lastig.

3. **Verwerking van wijzigingen in het model van de IV3.**

Complexer om het goed te krijgen (waar ik voorstander van ben trouwens), dan in het verleden. Stelling: als IV3 goed is, dan is de jaarrekening goed (muv kwaliteit schattingen natuurlijk), als de jaarrekening goed is, dan hoeft de IV3 nog niet goed te zijn.

Beleidsindicatoren

- Basisset van 39 indicatoren
- 2017: 2 vervallen; 2018 3 vervallen → 34 resterende indicatoren
- Verplichte indicatoren in het programma (beleidsbegroting èn jaarverslag)
- Voor GR alleen van toepassing zijnde indicatoren voor de deelnemende gemeenten
- 5 beleidsindicatoren 'Bestuur en ondersteuning' zelf berekenen
 - **Formatie**
 - **Bezetting**
 - **Apparaatskosten**
 - **Externe inhuur**
 - **Overheadkosten**
- Definities kijk onder ⓘ van het dashboard BBV op [Waarstaatjegemeente.nl](https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2016/20160413_definities_beleidsindicatorendef.pdf)
https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2016/20160413_definities_beleidsindicatorendef.pdf
- Geen normen en streefwaarden

Apparaatskosten

- Apparaatskosten bestaan onder meer uit de loonkosten voor het gehele ambtelijke apparaat en, ICT- kosten, huisvestings- en facilitaire kosten, inclusief externe inhuur.
- Apparaatskosten kunnen zowel uit overheadkosten bestaan als uit directe toewijsbare kosten, zoals bijvoorbeeld het wagenpark van de gemeentereiniging of de gemeentelijke afvalverwerking , de kosten van het personeel van een beleidsafdeling.
- Kapitaallasten (afschrijvingen en rente) vallen onder apparaatskosten, mits deze betrekking hebben op het laten functioneren van de organisatie, en niet voor bijvoorbeeld investeringen in verkeersinfrastructuur.
- Indien u omzet voor derden maakt (bijvoorbeeld vanwege het leveren van diensten aan een shared service organisatie of andere gemeenten), brengt u deze in mindering op de apparaatskosten.
- Apparaatskosten bevatten echter geen programmakosten zoals subsidies, kosten voor aanleg van groenvoorziening of kosten voor infrastructuur. Apparaatskosten bevatten niet de inkoopkosten voor diensten die uitbesteed zijn en dus niet in eigen beheer zijn, bijvoorbeeld bij uitbesteding van de reiniging of afvalverwerking of outsourcing van taken aan een shared service organisatie.
- Soms is er sprake van een grijs gebied: zijn bijvoorbeeld de kosten van huisvuilwagens nu organisatiekosten of zijn het programmakosten? We hanteren hier het volgende uitgangspunt: Stel dat bij uitbesteding van een specifieke taak niet alleen de ambtelijke formatie zou verminderen, maar ook hiermee samenhangende gemeentelijke materiële kosten, dan beschouwen we de materiële kosten als organisatiekosten oftewel apparaatskosten.

Externe inhuur

Indicator: Kosten inhuur externen als % van totale loonsom + kosten inhuur externen

- Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
- Het kan onder andere gaan om de inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten. Het kan zowel gaan om inhuur voor tijdelijke vervanging of voor inhuur van specialisten met specialistische vakkennis die ontbreekt in uw organisatie.
- Kenmerk van inhuur is dat de ingehuurde functionaris een plaats krijgt in de hiërarchie van de organisatie.
- Onder de definitie van externe inhuur valt **niet**:
 - ✓ alle vormen van uitbesteding en outsourcing waarin sprake is van resultaatopdrachten of waarbij resultaatafspraken worden gemaakt, zonder dat er door de opdrachtgever op inzet van specifieke capaciteit wordt gestuurd. Anders gezegd: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet.
 - ✓ Inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals tolken.

Overhead

Wat valt onder overhead:

- **Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).** Projectleiding valt hier buiten. Het betreft alle hiërarchische leidinggevenden in het primair proces. Zij hebben een personele verantwoordelijkheid waaronder het voeren van functioneringsgesprekken. Niet: projectleiding en coördinatoren.
- **Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.** Het betreft functies als controllers, financieel adviseurs en specialisten, planning & control, financiële verantwoording, administratieve organisatie, risicomanagement, (EDP) auditing, interne kwaliteitszorg, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- **P&O / HRM.** Het betreft salarisadministratie, P&O / HRM advies, organisatie-en formatieadvies, OR-ondersteuning, mobiliteitscentrum, coaching, leren en ontwikkelen, bedrijfsmaatschappelijk werk, ARBO, recruitment, arbeidsvoorwaarden, HR control. Het is exclusief opleidingen door P&O gegeven en gericht op de directe uitvoeringspraktijk.

Overhead

- **Inkoop** (incl. aanbesteding en contractmanagement).

Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC). Het gaat om zowel interne als externe communicatie. Niet: projectcommunicatie en medewerkers die bij een projectbureau werken.

Juridische zaken. Het betreft juridische medewerkers die op de bedrijfsvoering afdeling werken of belast zijn met een bedrijfsvoeringstaak op een afdeling. Niet: afhandeling van bezwaar-en beroepschriften. Niet: juristen die primaire taken verrichten (bijv. vergunningverlening).

- **Bestuurszaken en bestuursondersteuning**

Het betreft bestuursadviseurs en bestuursondersteuner, zijnde de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het college van burgemeester en wethouders.

Overhead

- **Informatievoorziening en automatisering (ICT)**

Het betreft medewerkers informatisering en automatisering, systeem-en netwerkbeheer, werkplekondersteuning, helpdesk, ontwikkeling ICT projectmanagement, technisch applicatiebeheer en functioneel applicatiebeheer dat door bedrijfsvoering medewerkers wordt gedaan (het is exclusief functioneel beheer ten behoeve van primaire proces systemen).

- **Facilitaire zaken en Huisvesting**

Het is inclusief receptie, beveiliging en catering en gebouwenbeheerders.

- **DIV**

Het betreft medewerkers die kaders stellen en richtlijnen ontwikkelen, zich bezighouden met expertise-ontwikkeling, adviseren bij procesinrichting en –aansluitingen op e-depot, DMS inrichten en beheren, zich bezighouden met postregistratie en e-depot, archiefonderzoeken en coördineren (niet zijnde leidinggevende), fysieke en digitale documenten verwerken, vernietigen en overbrengen en fysiek en digitaal archief opbouwen en beheren.

- **Managementondersteuning primair proces**

Het betreft secretariaten, office management en management assistentie in het primair proces

Toerekening overhead

- Er is geen voorgeschreven systematiek. De methodiek toerekening van overhead opnemen in financiële verordening (stellige uitspraak)
- Bijvoorbeeld:
 - ✓ Naar rato omvang taakvelden
 - ✓ Naar verhouding personeelslasten
 - ✓ Naar verhouding formatieveomvang

Overhead berekenen

a) Formatieve verhouding:
$$\frac{\text{totaal aantal fte overhead}}{\text{totaal aantal fte}}$$

b) Budgettaire/werkelijke verhouding 1:

$$\frac{\text{totale omvang in euro's taakveld 0.4}}{\text{totale lasten}}$$

c) Budgettaire/werkelijke verhouding 2:

$$\frac{\text{totale omvang in euro's taakveld 0.4}}{\text{de totale salarislaster minus salarislaster taakveld 0.4}}$$

Bodegraven-Reeuwijk/Klompenburg

Investerings-groot onderhoud

Wat mag je nu wel en niet activeren. Bijvoorbeeld kosten van aanbesteding? De grens tussen groot onderhoud en investering graag duidelijk maken.

.

Bodegraven-Reeuwijk/Radder

Aandachtspunten bij de aanlevering van de Iv3 rapportages

- Iv3 model 2018 gemeenten, tabblad 10 aandachtspunten
- Taakvelden 6.4 (Begeleide participatie), 6.6 (Maatwerkvoorzieningen (WMO)), 6.72 (Maatwerkdienstverlening 18-) en 6.82 (Geëscaleerde zorg 18-)
- Lasten worden verwacht op categorieën 3.4.1 (Sociale uitkeringen in natura), 4.3.2 (Inkomensoverdrachten – gemeenten), 4.3.3 Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen en 4.3.6 Inkomensoverdrachten - overige overheden
- Inderdaad 3.4.1 en 4.3.3 maar ook op deels op 3.8 Overige goederen en diensten
- Zie toelichting via Iv3 Informatievoorschrift Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen

Maastricht/Jetten

1. Onttrekkingen aan reserves Afval en Riolen t.g.v. Algemene middelen. Mag dat? Idem voor de voordelen op rekeningbasis. Op begrotingsbalans is evident, maximaal kostendekkend tarief. Maar wat met bijv. Efficiencyvoordelen op rekeningbasis?

2. Overhead: hoe dient dit nu berekend te worden? Uitleg van hoe en waarom bij de verschillende ratio's aangaande overhead. Voorbeeld overhead als percentage van de loonsom/apparaatskosten. Is dit de deler onder de streep Incl. Of excl. overhead lonen?

3. Idem voor externe inhuur.

Mochten mij nog zaken te binnen schieten, zal ik jullie aanvullende suggesties doen.

Inhoudsopgave notities BBV

- **Incidentele baten en lasten p.57**
- **Geprognosticeerde balans en EMU-saldo p.67**
- **Grondexploitatie p.80**
- **Raamwerk BBV p.112**
- **Verbonden partijen p.126**
- **Overhead p.136**
- **Rente p.149**
- **Materiële vaste activa p.154**

Incidentele baten en lasten

Waarom deze notitie?

- Structureel evenwicht: **inzicht** welke baten en lasten structureel zijn en welke baten en lasten incidenteel zijn.
- **Verduidelijken** onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten.
- **Eenduidige toepassing** van de regelgeving (= taak Cie BBV).
- Vervanging vorige, verouderde notitie.

Inzicht ook voor raadsleden!

- Rapport 'Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten' (Staf Depla 2014).
- Aanpassing BBV 2016.
- Kaderstellende en controlerende rol raad versterken door geven beter financieel inzicht in begroting en verantwoording.
 - ✓ Structureel evenwicht van de begroting is belangrijk voor de raad (wettelijke taak).
 - ✓ Daarom een apart, zelfstandig leesbaar, hoofdstuk voor raadsleden.

Algemeen uitgangspunt: een gemeente voert structurele taken uit en raamt daarvoor structurele lasten

- Structurele lasten zijn de regel, incidentele lasten zijn de uitzondering (toelichten).
- Indien bij (1e) besluitvorming geen eindtijd bekend is, zijn de lasten structureel.
- Lasten zijn incidenteel wanneer het gaat om eenmalige zaken (bijvoorbeeld projecten) die tijdelijk cq eindig zijn > De eindtijd is vooraf ingeschat.
- De begrotingspost moet materieel beïnvloed worden.

Deze last ramen we 3 jaar, dus deze last is incidenteel

- Wie herkent deze stelling?
- Wie heeft dit argument wel eens gehanteerd in een discussie met bijvoorbeeld de toezichthouder?

Algemeen kader: bepalen incidenteel of structureel

- HULPMIDDEL: Voor het bepalen van het begrip 'incidenteel' kan gedacht worden aan baten en lasten die zich 3 jaar of minder voordoen.
- De aard (soort of de eigenschap) van de begrotingspost is bepalend of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt.
- De soort of de eigenschap van een begrotingspost gaat altijd boven het hulpmiddel.

Voorbeeld

Schade /vandalisme

- Blz. 11 (6.3): Herstel van schade / vandalisme valt onder de incidentele lasten.
- Blz. 10: Bij een jaarlijks budget (begrotingspost) voor schades / vandalisme is sprake van structurele lasten.

Voorbeeld 1: Volgens de aard van de last is er sprake van incidentele lasten.

Voorbeeld 2: Volgens de aard van de begrotingspost is er sprake van structurele lasten.

De aard van de begrotingspost is bepalend!

Vergelijkbare voorbeelden

- Ziekteverzuim
- Incidentele subsidies
- Gratificaties en ambtsjubilea

De wet van de grote getallen gaat meer op bij grote(re) gemeenten dan bij kleine(re) gemeenten.

Periodieke (structurele) baten en lasten

Het om het jaar houden van een wegeninspectie:

- Methodiek op basis van bestaand beleid.
- Voor onbepaalde tijd.
- Geen einddatum bekend.

Verkiezingen (voorzien):

- Structurele taak.
- Voor onbepaalde tijd.

NB: Onverwachte verkiezingen (val kabinet) kunnen aangemerkt worden als incidenteel.

Nog niet gerealiseerde bezuinigingen

Begroting 2018:

2018 = 200.000

2019 = 100.000

2020 = 100.000

2021 = 100.000

GOED: De lasten (200.000) waren structureel en blijven structureel!

Begroting 2019:

2019 = 200.000

2020 = 100.000

2021 = 100.000

2022 = 100.000

FOUT: De bezuiniging is eenmalig niet gerealiseerd in 2019, dus een incidentele last van 100.000

Overzicht van incidentele baten en lasten

- Meerjarig (in begroting)
- Ook in de rekening: identieke inrichting (28 sub c BBV)
 - ✓ Analyse afwijkingen begroting-rekening structureel/incidenteel volstaat niet
- Per programma
- Met daarin alle incidentele baten en lasten, ook mutaties reserves
- Neem posten van geringe omvang op als totaalbedrag per programma
 - ✓ **Aanbeveling**: regel dit in de financiële verordening
- **Stellige uitspraak**: een toelichting op het overzicht is vereist
- Alleen dit verplichte overzicht is niet genoeg:
 - ✓ **Aanbeveling**: presenteer structureel begrotingssaldo cf. onderstaande tabel

Presentatie van het structureel begrotings-saldo (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Saldo baten en lasten	-1.460	-1.500	-1.690	-1.335
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.660	1.630	1.500	1.250
Begrotingssaldo na bestemming	200	130	-190	-85
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-150	-100	200	50
Structureel begrotingssaldo	50	30	10	-35

Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

Wat doet u met de geprognosticeerde balans en het EMU-saldo?

- A. Ik bereken aan de hand van geprognosticeerde balans het EMU-saldo ten behoeve van het Rijk in de begroting en jaarrekening van mijn gemeente
- B. Aan de hand van de geprognosticeerde balans en het EMU-saldo geef ik inzicht in de toekomstige ontwikkeling van de financiële positie van mijn gemeente

Aanleiding

Vraag

- Handvatten meerjarige geprognosticeerde balans
- In de vorm van een notitie
- Betere vergelijkbaarheid tussen gemeenten
- Eenvoudigere berekening EMU-saldo
- Meerdere gemeenten worstelen hiermee

Aan de slag

- Bronnen: wat zeggen die er over
- Hoe werkt het in de praktijk (CBS, FIN)
- Nadere duiding vragensteller

Totstandkoming

- **Balans tussen financiële techniek en bestuurlijke duiding**
 - Meer aandacht voor bestuurlijk belang in notities van cieBBV
- **Relatie met de EMU-enquête van het CBS**
 - Veel vragen -> nieuwe opzet EMU-enquête miv sept. 2018
- **Overkoepelende notitie gericht op (bestuurlijk) belang en samenhang tussen onderwerpen als**
 - geprognoseerde balans
 - incidentele lasten & baten
 - kengetallen / indicatoren
 - resultaatbestemmen

Bestuurlijke duiding

Hogere eisen
investerings-,
liquiditeits- en
financierings-
planning

➤ **Geprognosticeerde balans**

- doorrekening meerjarige gevolgen van beleid (exploitatie en balans)
- inzicht in investeringen, reserves, voorzieningen, schulden en financieringsbehoefte
- ontwikkeling en toelichting kengetallen + inzicht meerjarig financiële positie
- meerjarige berekening EMU-saldo

➤ **Emu-saldo**

- extra financieel kengetal
- komt er per saldo uit reële transactie geld bij of neemt het af (cash)
- structurele EMU-saldo van belang
- voldoen aan Europese norm 3%
- afspraken BOFv voorjaar 0,4%: 0,27%-0,08%-0,05%
- individuele referentiewaarden 2019 (septembercirculaire 2018)

Wat eist het BBV?

- **Artikel 20 BBV: Uiteenzetting financiële positie bevat o.a.:**
 - Geprognosticeerde begin- en eindbalans begrotingsjaar ***met posten om EMU-saldo te berekenen***
 - EMU-saldo vorig begrotingsjaar, begrotingsjaar en volgend begrotingsjaar
- **Artikel 22 en 23 BBV: Meerjarenraming bevat o.a.**
 - Geprognosticeerde begin- en eindbalans drie jaar volgend op het begrotingsjaar
 - Toelichting met ontwikkeling EMU-saldo drie jaren volgend op het begrotingsjaar
- **Artikel 3 en 4 BBV: EMU-saldo ook in het jaarverslag**

Posten in balans voor EMU-saldo en kengetallen

Balanspost			Reden voor uitsplitsing
Activa	Vaste Activa	Immateriële en materiële vaste activa	Uitsplitsing tussen (im)materiële vaste en financiële vaste activa noodzakelijk voor EMU-saldo
		Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	Uitsplitsing noodzakelijk voor EMU-saldo en 'netto schuldquote (gecorrigeerd voor uitstaande leningen)'
		Financiële vaste activa: Leningen	
		Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	
	Vlottende Activa	Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	Uitsplitsing noodzakelijk voor 'grondexploitatie'
		Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	
		Uitzettingen <1 jaar	Uitsplitsing noodzakelijk voor EMU-saldo en 'netto schuldquote (gecorrigeerd voor uitstaande leningen)'
		Liquide middelen	
		Overlopende activa	
Passiva	Vaste passiva	Eigen vermogen	Uitsplitsing noodzakelijk voor EMU-saldo, 'netto schuldquote (gecorrigeerd voor uitstaande leningen)' & 'solvabiliteit'
		Voorzieningen	
		Vaste schuld	
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	Uitsplitsing noodzakelijk voor EMU-saldo en 'netto schuldquote (gecorrigeerd voor uitstaande leningen)'
		Overlopende passiva	

NB In deze tabel is niet opgenomen de correctie die in het EMU-saldo gedaan moet worden in geval van boekwinst bij verkoop van effecten en (im)materiële vaste activa.

EMU-saldo 2X

Via correcties op het exploitatiesaldo

- lasten en baten die geen transacties met derden betreffen, zoals afschrijvingen en dotaties aan de voorzieningen
- transacties met derden die niet in de exploitatie zijn opgenomen, zoals investeringen in de (im)materiële vaste activa
- Gewijzigd rekenmodel CBS

Via de financiële mutaties in de balans

- som van de mutaties van de vaste en vlottende financiële active; minus
- de som van de mutaties van de vaste en vlottende schuld

Samenstellende balansposten EMU-saldo	Effect op EMU-saldo bij een positieve mutatie
1. Balansmutaties in financiële vaste activa	+ / +
2. Balansmutaties in financiële vlottende activa ⁷	+ / +
3. Balansmutaties in vaste schuld	- / -
4. Balansmutaties in vlottende passiva	- / -
5. Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	- / -

Cijfervoorbeeld: de geprognosticeerde balans

Activa	31-12-T-2	31-12-T-1	31-12-T	31-12-T+1	31-12-T+2	31-12-T+3
(im) Materiële vaste activa	1.559.920	1.577.620	1.638.262	1.694.957	1.739.726	1.741.273
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	6.217	6.217	6.217	6.217	6.217	6.217
Financiële vaste activa: Leningen	72.799	67.916	65.108	62.125	58.716	55.346
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	207	207	207	207	207	207 +
Totaal Vaste Activa	1.639.143	1.651.960	1.709.794	1.763.506	1.804.866	1.803.043

Vorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	13.351	-7.196	17.071	14.534	-11.510	-31.488
Vorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	4.450	-2.399	5.690	4.845	-3.837	-10.496
Uitzettingen <1 jaar	131.571	144.658	144.658	144.658	144.658	144.658
Liquide middelen	5.592	4.031	6.030	8.952	14.508	20.513
Overlopende activa	180.718	55.761	55.761	55.761	55.761	55.761 +
Totaal Vlottende Activa	335.682	194.856	229.210	228.749	199.581	178.948

Totaal Activa	1.974.825	1.846.816	1.939.004	1.992.255	2.004.447	1.981.991
----------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Passiva	31-12-T-2	31-12-T-1	31-12-T	31-12-T+1	31-12-T+2	31-12-T+3
Eigen vermogen	657.130	583.941	529.981	507.248	503.188	506.080
Voorzieningen	89.205	59.243	55.399	71.389	102.647	107.306
Vaste schuld	922.961	947.969	1.037.961	1.097.955	1.082.949	1.052.942 +
Totaal Vaste Passiva	1.669.296	1.591.153	1.623.341	1.676.592	1.688.784	1.666.328

Vlottende schuld	193.319	128.060	188.060	188.060	188.060	188.060
Overlopende passiva	112.210	127.603	127.603	127.603	127.603	127.603 +
Totaal Vlottende Passiva	305.529	255.663	315.663	315.663	315.663	315.663

Totaal Passiva	1.974.825	1.846.816	1.939.004	1.992.255	2.004.447	1.981.991
-----------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

EMU-saldo via balansmutaties - 1

Gebruik het
model op de site
van de
commissie BBV!

	T-1	T	T+1	T+2	T+3
	<jaar>	<jaar>	<jaar>	<jaar>	<jaar>
EMU-SALDO	-93.456	-150.801	-60.055	17.153	32.642
EMU-SALDO referentiewaarde 2019	-51.347	-51.347	-51.347	-51.347	-51.347
Vershil EMU-saldo & referentiewaarde	-42.109	-99.454	-8.708	68.500	83.989

Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-4.883	-2.808	-2.983	-3.409	-3.370
			Uitzettingen	0	0	0	0	0
		Vlottende activa	Uitzettingen	13.087	0	0	0	0
			Liquide middelen	-1.561	1.999	2.922	5.556	6.005
			Overlopende activa	-124.957	0	0	0	0
	Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	25.008	89.992	59.994	-15.006	-30.007
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	-65.259	60.000	0	0	0
			Overlopende passiva	15.393	0	0	0	0
Eventuele boekwinst bij verkoop aandelen								

EMU-saldo via balansmutaties - 2

	Balansstand 31-12-T-2	Balansstand 31-12-T-1	Mutaties T-1
EMU-SALDO			-93.456

Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa (positief verband)	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	79.016	74.133	-4.883
			Uitzettingen	207	207	0
		Vlottende activa	Uitzettingen	131.571	144.658	13.087
			Liquide middelen	5.592	4.031	-1.561
			Overlopende activa	180.718	55.761	-124.957
	Passiva (negatief verband)	Vaste Passiva	Vaste schuld	922.961	947.969	25.008
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	193.319	128.060	-65.259
			Overlopende passiva	112.210	127.603	15.393
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				0	0	0

$EMU\text{-}saldo = \text{Som van de mutaties van de vaste en vlottende activa} - \text{Som van de mutaties van de vaste en vlottende passiva}$

$EMU\text{-}saldo = (-4.883 + 0 + 13.087 - 1.561 - 124.957) - (25.008 - 65.259 + 15.393)$

$EMU\text{-}saldo = -118.314 - (-24.858)$

$EMU\text{-}saldo = -118.314 + 24.858$

$EMU\text{-}saldo = -93.456$

EMU-saldo via correctie op exploitatiesaldo

Omschrijving	T-1	T	T+1
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. T-1, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting T	Volgens meerjarenraming in begroting T+1
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-73.189	-53.960	-22.733
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	17.700	60.642	56.695
3. Mutatie voorzieningen	-29.962	-3.844	15.990
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-27.395	32.355	-3.383
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-93.456	-150.801	-60.055

Wat doet u met de geprognosticeerde balans en het EMU-saldo?

- A. Ik bereken aan de hand van geprognosticeerde balans het EMU-saldo ten behoeve van het Rijk in de begroting en jaarrekening van mijn gemeente
- B. Aan de hand van de geprognosticeerde balans en het EMU-saldo geef ik inzicht in de toekomstige ontwikkeling van de financiële positie van mijn gemeente

Grondexploitatie

***Notitie Grondbeleid
in begroting en jaarstukken
2019***

Inhoud

- Wat is nieuw?
- Aanleiding
- Toelichting knelpunten (?)
- Indeling notitie
- Uw vragen

Wat is nieuw

- Samenvoeging 4 notities + V&A (grex)
- Veel uitleg, doublures eruit
- Inhoudelijk geen aanscherpingen
- Hoofdstuk raad
- Hoofdstuk paragraaf grondbeleid
- Warme gronden
- Ingang 2019

**What's
new?**

Aanleiding wijzingen miv 2016

- Invoering Vpb: aansluiting begrippenkader Vpb en BBV
- Handelwijze t/m 2015, hoge risico's
- Vernieuwing BBV, vergelijkbaarheid gemeenten vergroten

Paragraaf grondbeleid

1. Visie op grondbeleid irt realisatie doelstellingen programma's in begroting
2. Aanduiding wijze waarop gemeente grondbeleid uitvoert
3. Actuele prognose resultaten totale grondexploitatie
4. Onderbouwing geraamde winstneming
5. Beleidsuitgangspunten reserves grondzaken irt risico's grondzaken

Knelpunten (?)

- Warme gronden $\leftrightarrow$ woningbouwopgave
- Faciliterend grondbeleid
- Tussentijdse winst $\leftrightarrow$ POC
- 10 jaarstermijn, langer **mag** mits
- Wat valt binnen / buiten BBV $\rightarrow$ projectadministratie
- Voorziening CW of NW (omvang NW = grex EW)

Warme gronden (1)

- Warme gronden NIEGG
 - MVA
 - verkrijgingsprijs
 - geen vervaardigingskosten / bijschrijven kosten
 - Art 65 lid 1 BBV
 - duurzame waarde vermindering
 - toekomstige bestemming ipv huidige bestemming
- mits**

Warme gronden (2)

Mits

- vastgesteld plan/visie
- bv. milieu en bereikbaarheid: geen blokkade
- niet strijdig met provinciaal- of rijksbeleid
- betrokkenheid provincie of rijk
- betreft woningbouw, geen bedrijventerrein
- taxatie eens per 2 jaar

Faciliterend grondbeleid

T/m 2018

Wat?

Miv 2019

BP Ov. nog te ont. Bedragen:

BP Ov. Vorderingen; of BP Ov. nog te ont. Bedragen	getekende ovk	1. verhaalbare kosten
BP nog te verhalen kosten	ontbreken ovk	2. nog te verhalen kosten
BP nog te verhalen kosten	voorbereidende kosten	3. nog te verrekenen kosten

Geen zicht op toekomstige verrekening: **niet in de balans opgenomen recht**

Ontvangen bijdrage hoger dan kosten: **vooruitgefactureerd of vooruit ontvangen bedrag**

BP=balanspost cf BBV

1 t.m. 3 zijn specificaties van BP Ov. nog te ont. Bedragen

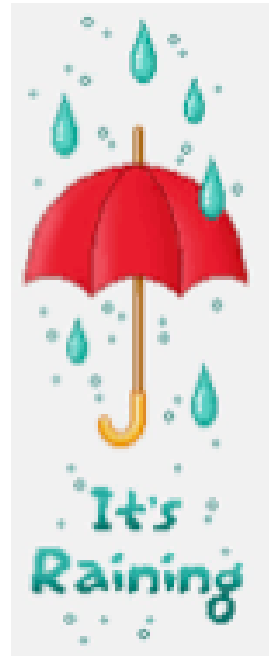
POC voorzichtig genoeg

tot en met 2015

- Investerings $\neq$ grex
- Kostensoorten
- Rente % vrij
- Rente EV
- Looptijd vrij
- Tussentijdse winst

met ingang van 2016

- x
- Wro/Bro
- Werkelijke %
- x
- 10 jaar
- POC

NB Projectspecifieke risico's

NB Conjunctuurrisico's → weerstandsvermogen

Rekenvoorbeeld POC

Jaar 1 (bedragen x 1.000)	Opbrengsten	Lasten	Resultaat	Berekening
Raming over looprijd grex	7.600	5.800	1.800	1
Gerealiseerd tot en met jaar 1	5.500	5.000		2
Percentage gerealiseerd van de raming	72%			3=2/1
Percentage gerealiseerd van de raming		86%		4=2/1
Realisatie van de grondexploitatie			62%	5=3*4
Nog te realiseren	2.100	800		6=1-2
Onzekerheden/risico's	105	80		7
Raming gecorrigeerd voor onzekerheden	7.495			8=1-7
Raming gecorrigeerd voor onzekerheden		5.880		9=1+7
Raming gecorrigeerd voor onzekerheden			1.615	10=8-9
Tussentijdse winstneming jaar 1			1.008	11=10*5

Stellige uitspraak: **looptijd grondexploitatie**

- Richttermijn was en blijft in beginsel maximaal 10 jaar
- Langere looptijd dan 10 jaar toegestaan als
 - ***Gemotiveerd*** wordt ***afgeweken***
 - De afwijking is ***geautoriseerd door de raad***
 - Wordt ***verantwoord*** in ***begroting en jaarstukken***
 - Sprake is van ***risico-beperkende beheersmaatregelen*** om risico's en onzekerheden door de langere looptijd te mitigeren ***zoals*** het hebben van

Binnen BBV of projectadministratie

- BBV: voorschriften voor begroting en jaarverslaglegging
- Sturing en beheersing gebiedsontwikkeling:
 - BBV bepaalt hier niets over
 - Mix van activiteiten: actieve grex, renovatie/transformatie, vervanging van voorzieningen en faciliterend grondbeleid met kostenverhaal
 - Inrichting projectadministratie: bepalen en inrichten: kostentoerekening, verdeelsleutels en informatievoorziening
 - ➔ zodat verbinding met verslaglegging wordt gelegd

Waardering grex en voorziening

- Resultaat grondexploitatiebegroting op eindwaarde:
 - Tijdstip dat grex wordt afgesloten
 - Saldo gerealiseerde en toekomstige geldstromen
- Indien grex begroot verlies vertoont ➔
 - Voorziening tegen nominale waard cf. 63 lid 7 BBV
 - Resultaat grex op Eindwaarde
- of voorziening tegen contante waarde
 - Tegen disconteringsvoet (2%)

Ondersteuning

- Handboek grondbeleid 2019 (Deloitte, mei 2019)
- Reiswijzer gebiedsontwikkeling
binnenkort verwacht, actualisatie uitgave 2011
- Notitie grondbeleid, commissie Bado
commissie Bedrijfsvoering en Audits Decentrale Overheden, notitie over dossiervorming bij grondexploitaties, verwacht najaar 2019
- Praktijkvoorbeelden inzake notitie Grondbeleid commissie BBV
door de Vereniging van Grondbedrijven (VvG), praktijkvoorbeelden waar zich knelpunten voordoen, verwacht '20, onderwerpen:

Inhoudsopgave notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken

1. Inleiding

A. Grondbeleid

2. Het belang van het grondbeleid voor raadsleden

3. Paragraaf grondbeleid en overige paragrafen

4. Gronden binnen het BBV

B. Grondexploitatie

5. Bouwgrond in exploitatie

6. Waardering

C. Faciliterend grondbeleid

7. Verslaggevingsaspecten faciliterend grondbeleid

Bijlagen

Uw vragen of opmerkingen?

- Welke vraag wilde u altijd al stellen
- Wat begrijpt u niet aan het grondbeleid? Misschien weten we (met z'n allen) het antwoord wel?
- Heeft u wellicht ervaringen die u zou willen delen?

Onze vragen (aan u)

- Wie ervaart knelpunten in de huidige werkwijze?
- Wat zijn uw ervaringen met de notities uit 2016 en 2016 tot nu toe?
- Bent u overvallen door de POC-methode?

Inhoudsopgave notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken

1. Inleiding

A. Grondbeleid

2. Het belang van het grondbeleid voor raadsleden

3. Paragraaf grondbeleid en overige paragrafen

4. Gronden binnen het BBV

B. Grondexploitatie

5. Bouwgrond in exploitatie

6. Waardering

C. Faciliterend grondbeleid

7. Verslaggevingsaspecten faciliterend grondbeleid

Bijlagen

H2: Het belang van het grondbeleid voor raadsleden

- **Wat is grondbeleid**
 - Instrument om ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren
- **Hoe wordt het grondbeleid vormgegeven**
 - *Actief grondbeleid*: gemeente ontwikkelt zelf via grondverwerving
 - *Faciliterend grondbeleid*: gemeente wordt geen deelnemer op de grondmarkt, gemeente realiseert doelstellingen via bestemmingsplan
 - *Publiek-private samenwerking*: ieder doet waar die goed in is
- **Hoeveel kost het grondbeleid**
 - Binnenstedelijke lokaties, transformaties of landbouwgrond
 - Grondexploitatie jaarlijks actualiseren
- **Welke risico's zijn verbonden aan het grondbeleid**
 - Hoge kosten, lange terugverdienperiode
- **Hoe wordt de raad geïnformeerd**
 - P&C instrumenten: begroting, voor- en najaarsnota, jaarstukken, grex-kengetal
 - 6xP: programmering, planning, prijzen, plankosten, parameters, prognose

H3: Paragraaf grondbeleid en overige paragrafen

- **Paragraaf grondbeleid (of nota of MPG)**
 1. **Visie op grondbeleid irt realisatie doelstellingen programma's in begroting**
 - *realisatie doelen ruimtelijk beleid, ruimtegebruik: waar wonen, winkels, groen*
 2. **Aanduiding wijze waarop gemeente grondbeleid uitvoert**
 - *uitvoering en motivatie per locatie (actief, passief, PPS), naar omvang*
 3. **Actuele prognose resultaten totale grondexploitatie**
 - *geconsolideerd, grex op eindwaarde, verliesvoorzieningen: nominaal of contant*
 4. **Onderbouwing geraamde winstneming**
 - *POC: %kosten, %opbrengsten, %winst, projectspecifieke risico's*
 5. **Beleidsuitgangspunten reserves grondzaken irt risico's grondzaken**
 - *beheersing, reserves (hoogte-voeding-aanwending), conjunctuur-projectspecifiek*
- **Paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement**
 - Kengetal grex: omvang grex
 - Risico-inventarisatie:
- **Paragraaf financiering:** *geen (rente)toerekening MVA + rentetoerekening VV grex,*
- **Paragraaf verbonden partijen:** *risico's VP op gebied van grex*
- **Paragraaf bedrijfsvoering:** *bedrijfsvoering ontwikkelingsbedrijf: processen, P&C*

H4: Gronden binnen het BBV

- **Materiele vaste activa**
 - 1. **Grond als vast actief:** *toelichting*
toelichting
 - 2. **Grond voor gebiedsontwikkeling via gemeentelijke grondexploitatie**
toelichting
- **Voorraad grond**
 - 3. **Voorraad grond, waaronder ruilgrond:** *toelichting*
toelichting
 - 4. **Grondbanken met transformatie, bestemd voor derden:** *toelichting*
toelichting
- **Onderhanden werk, waaronder BIE (bouwgrond in exploitatie)**
 - 5. **Bouwgrond in exploitatie:** *toelichting*
toelichting
- **Niet uit de balans blijkende verplichtingen/rechten (w.o. bouwclaims)**
 - *toelichting*

Indicator	Huidig BBV	Nieuw BBV	Fiscaal Vpb
Rentepercentage	Vaak zelf gekozen omslagrente	- Projectrente - Werkelijke rente financiers (verhouding vreemd vermogen/eigen vermogen)	- Projectrente - Werkelijke rente financiers (verhouding vreemd vermogen/eigen vermogen)
Disconteringsvoet	Zelf gekozen	2%	Vaste formule

Voorbeeld:

Indicator	Huidig BBV	Nieuw BBV	Fiscaal Vpb
Rentepercentage	4%	2,54%	2,54%
Disconteringsvoet	4%	2%	3,21%

NIET
BIJSTELLEN
NAAR 2%!

Bij de Vennootschapsbelasting

1. Rentetoerekening op basis van:

- Werkelijke rente (geen bespaarde rente) en rekening houdend met verhouding vreemd vermogen en totale vermogen) of
- Projectrente bij projectfinanciering
Gemeenten met nagenoeg geen externe financiering:
marktrente voor leningen met een looptijd van 10 jaar.

2. Disconteringsvoet:

$$WACC = (VEV * KEV) + (VVV * KVV)$$

Voorbeeld:

Rente leningen gemiddeld: 3,85%

Rente eigen vermogen dan ook maximaal 3,85%

Vennootschapsbelasting 25%

Eigen vermogen 34

vreemd vermogen 66

VEV = 34%

VVV = 66%

KEV = 3,85%

KVV = 3,85% * 75/100 = 2,89%

1. Rentetoerekening:

$$3,85\% * VVV = 2,54\%$$

2. Disconteringsvoet:

$$WACC = ((34 * 3,85) + (66 * 2,89)) / 100 = 3,21\%$$

De in dit voorbeeld gehanteerde parameters voor de verhouding EV en VV en de vermogenskostenvoet zijn gebaseerd op de landelijk gemiddelden voor gemeenten. Vanuit de doelstelling van deze handreiking en de achterliggende complexe problematiek mogen de grondbedrijven uitgaan van de werkelijke cijfers als deze cijfers van het concrete grondbedrijf binnen de volgende bandbreedtes vallen.

- Aandeel EV: 30 - 40%
- Marktrente: 3,0 - 5,0%

In het BBV

1. Rentetoerekening op basis van:

- Werkelijke rente (geen bespaarde rente) en rekening houdend met verhouding vreemd vermogen en totale vermogen) of
- Projectrente bij projectfinanciering
Gemeenten met genoeg geen externe financiering:
marktrente voor leningen met een looptijd van 10 jaar.

Wanneer de werkelijke rente afwijkt moet de toerekening in de grondexploitatie worden aangepast als die meer dan een 0,5% afwijkt.

2. Disconteringsvoet:

Wordt vastgesteld op 2%

Voorbeeld:

Rente leningen gemiddeld: 3,85%

Rente eigen vermogen dan ook maximaal 3,85%

Eigen vermogen 34

Vreemd vermogen 66

VEV = 34%

VVV = 66%

KEV = 3,85%

KVV(BBV) = 3,85%

1. Rentetoerekening:

$$3,85\% * VVV = 2,54\%$$

2. Disconteringsvoet:

vastgesteld op 2%

Bovenwijkse voorzieningen

Stellige uitspraken:

1. Het deel van de kosten van bovenwijkse voorzieningen dat aan een in de toekomst te openen grondexploitatie wordt toegerekend = activeren als materiële vaste activa
2. In de periode van activering als maatschappelijk nut tot en met het eventueel openen van de betreffende grondexploitatie, moet conform artikel 64, 3^e lid BBV, vanaf de ingebruikname op het actief worden afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur.
3. Het is vanaf 2016 niet meer toegestaan om toevoegingen te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen.
4. Bestaande voorzieningen per ultimo 2015 blijven gehandhaafd en kunnen volgens planning worden afgewikkeld.
5. Sparen voor bovenwijkse voorzieningen die na het afsluiten van een grondexploitatie zullen worden aangelegd, is nog wel mogelijk via een door de raad in te stellen bestemmingsreserve. Toevoegingen aan deze bestemmingsreserve kunnen alleen plaatsvinden via resultaatsbestemming.
6. Bovenwijkse voorzieningen die kunnen volgens de volgende beginselen worden toegerekend als kosten van de grondexploitatie:
 - Profijtbeginnsel
 - Causaliteit
 - Proportionaliteit

Bestaande stad

Bestaande stad:
€ 3.000.000

Materiële vaste activa
(maatschappelijk nut
en afschrijven
gebruiksduur)

Nieuwe woonwijk
A

Nieuwe woonwijk A:
causaliteit
profijt
proportioneel
€ 1.000.000

Materiële vaste activa
(maatschappelijk nut en
afschrijven gebruiksduur)
OF
Opnemen in de
vervaardigingskosten van
de grondexploitatie

Nieuwe woonwijk
B

Nog te ontwikkelen
nieuwe woonwijk B:
causaliteit
profijt
proportioneel
€ 2.000.000

Eerst materiële vaste
activa (maatschappelijk
nut en afschrijven
gebruiksduur)
**Bij in exploitatie
nemen:** Opnemen in de
vervaardigingskosten van
de grondexploitatie is
toegestaan

Rondweg:
€
6.000.000

Vraag en antwoorden

2017.065

Grondexploitatie:

Gerealiseerde kosten: 77%

Gerealiseerde baten: 30%

Boekwaarde grondexploitatie € 800.000

Verwachte winst € 700.000 positief

Winst moet worden genomen indien:
positieve resultaat betrouwbaar kan worden ingeschat.

Risico's en onzekerheden dienen in het verwachte positieve resultaat te worden verdisconteerd. Daarna moet de gerealiseerde winst worden berekend via de POC-methode naar rato van de gerealiseerde kosten en gerealiseerde baten. Dus bij realisatie 77% kosten en 30% baten is winstrealisatie $77\% \times 30\% = 23\%$. De omvang van de boekwaarde is hierbij niet relevant.

Vraag en antwoorden

2017.005

Winst moet worden genomen naar rato van de gerealiseerde kosten. Dus bij realisatie 50% kosten en 50% grondverkoop is winstrealisatie $50\% \times 50\% = 25\%$. Een zekerheidsmarge kan alleen worden gehandhaafd indien en voorzover er nog onzekerheden bestaan over de nog te realiseren baten of lasten.

Voor voorbeeld zie volgende sheet.

Vraag en antwoorden

Voorbeeld 2017.005

* € 1000		Opbrengsten		Lasten		Verwacht Resultaat	
Raming		7.600		5.800		1.800	
Nog te realiseren		2.100		800			
Onzeker (bijv. 5% van de te realiseren baten en 10% op de nog te maken kosten). Verkoopopbrengst valt € 105.000 tegen en kosten vallen € 80.000 hoger uit.		105		80			
Raming incl. onzekerheid		7.495		5.880		1.615	
Gerealiseerd		5.500		5.000			
		72%		86%		62%	
						1.001	Zeker resultaat

Bedragen * € 1 miljoen	2016	2017	2018	2019	2020	totaal	
A	20	10	5	10	5	50	kosten
B	0	-15	-25	-30	-30	-100	opbrengsten
C = B -/- A	20	-5	-20	-20	-25	-50	Saldo winst (per jaar)
D	20	15	-5	-25	-50		boekwaarde excl. Winstneming
E	40%	60%	70%	90%	100%		percentage kosten gerealiseerd
F	0%	15%	40%	70%	100%		percentage opbrengsten gerealiseerd
G = totaal C * E * F	0	4,5	14	31,5	50		winstneming cumulatief
H = G -/- G reeds genomen	0	4,5	9,5	17,5	18,5	50	winstneming per jaar
I = D + G	20	19,5	9	6,5	0		Boekwaarde na winstneming

Vraag en antwoorden

2017.009

Over grondexploitaties dient altijd de werkelijke, niet afgeronde rente worden toegerekend (tot 2 cijfers achter de komma). Alleen omslagrente mag worden afgerond op 0,5%. Indien bij actualisatie van grondexploitatieprognoses de werkelijke rente $< 0,5\%$ afwijkt van de gehanteerde rente hoeft niet te worden nagecalculeerd.

2017.025

Het toerekenen van rente aan taakvelden is verplicht; het activeren van rente op onderhanden werk is een keuze van de gemeente. Bij BIE betekent dit dat het verplicht is om rente toe te rekenen aan het betreffende taakveld. Het is vervolgens niet verplicht om deze rentekosten te activeren op de balans onder de onderhanden werk positie van de BIE.

2017.039

Alleen indien en voor zover een bestemmingsplan wordt opgesteld of aangepast voor een specifiek ruimtelijk project kunnen de kosten aan dit project worden toegerekend (bijv. activeren op grex).

Vraag en antwoorden

2017.040

Het bouwrijp maken van een stuk grond voor derden is per definitie een grondexploitatie, ook indien de verkoopprijs nihil is.

2017.043

In de renteberekening van grondexploitaties moet worden gerekend met de werkelijke rentelasten.

Raamwerk BBV

Raamwerk BBV: het stelsel van baten en lasten

Inleiding

Hoofdstuk 1: functies van de begroting en jaarstukken

Hoofdstuk 2: stelsels

Hoofdstuk 3: vereisten aan begroting en jaarstukken

Hoofdstuk 4: onderdelen van het besluit begroting en verantwoording

Bijlage A: opbouw van de begroting en jaarstukken

Bijlage B: verplichte indeling van de balans

Bijlage C: kosten, uitgaven, opbrengsten, ontvangsten

Eigenstandig verslaggevingskader

Gemeenten en Provincies	Andere sectoren / bedrijfsleven
Besluit begroting en verantwoording (BBV)	Burgerlijk wetboek Boek 2
Raamwerk BBV: het stelsel van baten en lasten	Het stramien voor de opstelling en vormgeving van jaarrekeningen
Notities en de vragen en antwoordrubriek	Richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Redenen voor eigenstandig verslaggevingskader	
Functies van de begroting	Basis democratie, daarom regels en meerjarenbeeld
Inkomensbestedende huishouding	Vermeerderen van vermogen is geen doel
Ontbreken winstoogmerk	Uitgaven met een maatschappelijk nut

Hoofdstuk 1: functies van de begroting en jaarstukken

De gemeenteraad

- Autorisatie
- Allocatie
- Controle
- Inzicht (structureel)

College van burgemeester en wethouders en ambtelijke organisatie

- Beheersing

Accountant en toezichthouder

- Controle en inzicht

Burgers, Instellingen, bedrijven, media, werknemers, contractpartners

- Inzicht

Rijk, Europese Unie en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

- Inzicht

Hoofdstuk 2: stelsels

Welke stelsels zijn er?

- Kasstelsel
- Stelsel van baten en lasten
- Transactiestelsel

Hoofdstuk 3: vereisten aan de begroting en jaarstukken

Vereisten documenten	Vereisten financiële gegevens
• Voorafgaande toestemming	• Transparantie
• Periodiciteit	• Getrouw beeld
• Openbaarheid	• Voorzichtigheid
• Volledigheid	• Rechtmatigheid
	• Toerekenen

Hoofdstuk 4: Onderdelen van het Besluit Begroting en Verantwoording

	Financiële begroting (artikel 7 BBV)	Jaarrekening (artikel 24 BBV)	Financiële positie (met inachtneming van de risico's)
Exploitatie	Overzicht van baten en lasten	Overzicht van baten en lasten	
Vermogen	'Uiteenzetting van de financiële positie'	Balans	

Hoofdstuk 4: Onderdelen van het Besluit Begroting en Verantwoording

Onderdelen van de exploitatie	
Baten	Opbrengsten
	Andere voordelen
Lasten	Kosten
	Verliezen
Uitzonderlijke baten en lasten	Bespaarde rente
Resultaat	Resultaatbepaling en resultaatbestemming
Mutaties in de reserves	

Hoofdstuk 4: Onderdelen van het Besluit Begroting en Verantwoording

Onderdelen van de exploitatie	
Activa M.i.v.1 januari 2017 moeten alle investeringen geactiveerd worden (art. 59:1 BBV)	Gebeurtenissen uit het verleden
	Beschikkingsbevoegdheid
	Investeringen met economisch nut en Bijdragen aan het genereren van middelen
	Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
Vreemd vermogen	Verplichting
	Voorzieningen
	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden
Niet opnemen als vreemd vermogen	Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume.
Eigen vermogen	Verschil tussen activa en het vreemd vermogen

Hoofdstuk 4: Onderdelen van het Besluit Begroting en Verantwoording

Financiële positie, weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's

- Financiële positie
- Ontwikkeling begrip financiële positie
- Financiële positie in relatie tot de voorschriften voor begroting en verantwoording
- Geprognostiseerde balans en EMU saldo
- Weerstandsvermogen
- Weerstandscapaciteit
- Risico's
- Norm
- Paragrafen

Bijlage A: Opbouw van de begroting en jaarstukken

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting
	4. 'Uiteenzetting van de financiële positie' en de toelichting		4. Balans en de toelichting
	5. De bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.		5. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.
			6. De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen
			7. Tabel Wet normering topfunctionarissen.

Bijlage B: Verplichte indeling van de balans

Activa

Vaste activa (33)	
	<i>Immaterieel (34)</i>
	Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio
	Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief
	Bijdragen aan activa in eigendom van derden
	<i>materieel* (35)</i>
	Investerings met economisch nut
	investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
	investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut
	In erfpacht
	<i>Financieel (36)</i>
	<u>Kapitaalverstrekkingen</u>
	Aan deelnemingen
	Aan gemeenschappelijke regelingen
	Aan overige verbonden partijen
	<u>Leningen aan:</u>
	openbare lichamen
	woningbouwcorporaties
	deelnemingen
	overige verbonden partijen
	Overige langlopende geldleningen
	Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rente typische looptijd van één jaar of langer
	Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer
	Overige uitzettingen met een rente typische looptijd van één jaar of langer
Vlottende activa (37)	
	<i>Voorraden (38)</i>
	Grond- en hulpstoffen
	Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

		Gereed product en handelsgoederen
		Vooruitbetalingen
	<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (39)</i>	
		Vorderingen op openbare lichamen
		Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen
		Overige verstrekte kasgeldleningen
		Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
		Rekening-courantverhouding met het Rijk
		Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen
		Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
		Overige vorderingen
		Overige uitzettingen
	<i>Liquide middelen (40)</i>	
		Kas- banksaldi
	<i>Overlopende activa (40a)</i>	
		De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.
		Overige nog te ontvangen bedragen en oorsluitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.
		De voorschotten worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van
		1. Europese overheidslichamen
		2. Het Rijk
		3. Overige Nederlandse overheidslichamen.

Aan de actiefzijde van de balans wordt buiten de balanstelling het bedrag opgenomen waarvan het recht bestaat op verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 (artikel 40b)

Bijlage B: Verplichte indeling van de balans

Passiva

Vaste passiva (41)		
	<i>Eigen vermogen (42/43)</i>	
		Algemene reserve
		Bestemmingsreserves
		Gerealiseerd resultaat
	<i>Voorzieningen (44/45)</i>	
	<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer (46)</i>	
		Obligatieleningen
		<u>Onderhandse leningen van :</u>
		binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen
		binnenlandse banken en overige financiële instellingen
		binnenlandse bedrijven
		openbare lichamen
		overige binnenlandse sectoren
		buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren
		Door derden belegde gelden
		Waarborgsommen
Vlottende passiva (47)		
	<i>Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (48)</i>	
		Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen
		Overige kasgeldleningen
		Banksaldi
		Overige schulden

	<i>Overlopende passiva (49)</i>	
		Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.
		De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.
		Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren.
		De voorschotten worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van 1. Europese overheidslichamen 2. Het Rijk 3. Overige Nederlandse overheidslichamen

Buiten de balanstelling wordt het bedrag aan borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen (50).

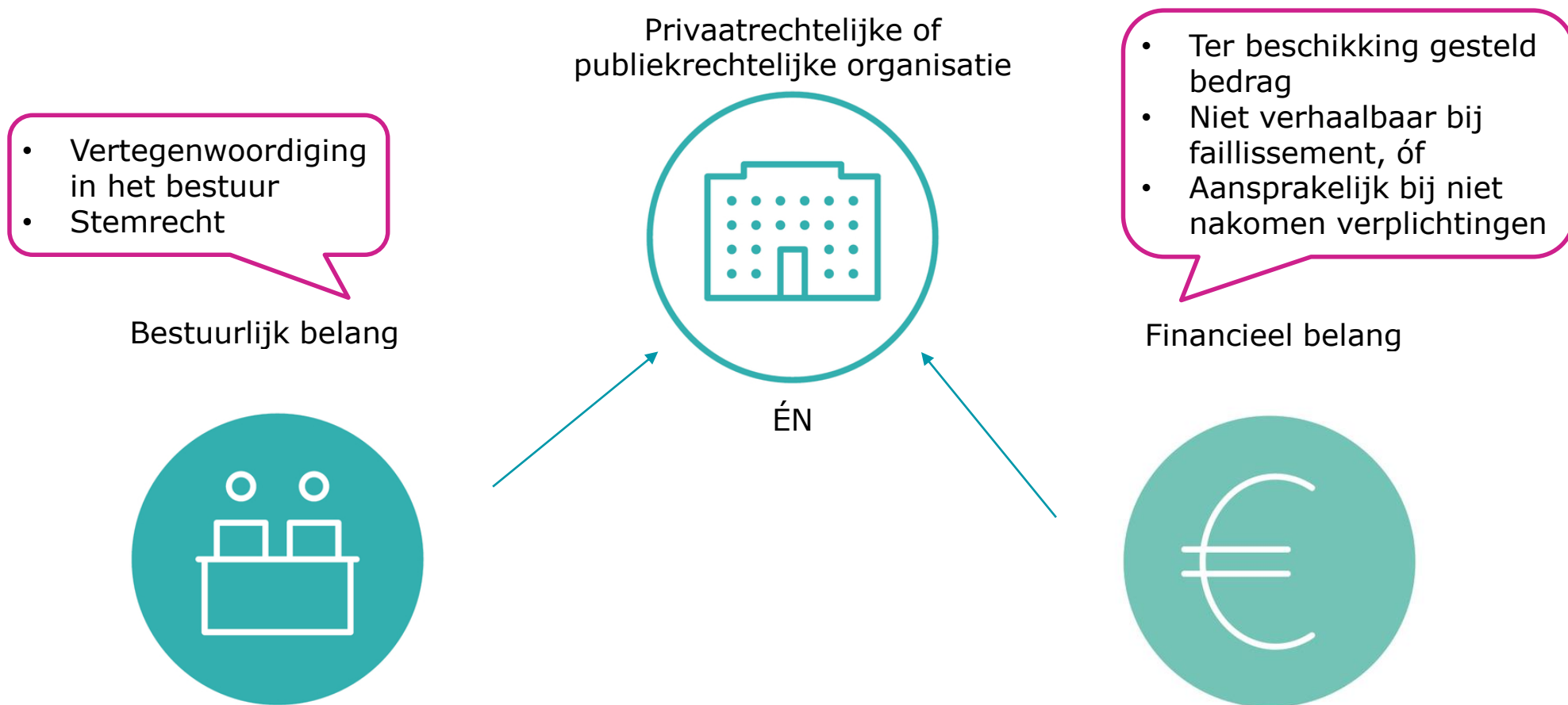
Bijlage C: Toelichting kosten, uitgaven, opbrengsten, ontvangsten

Toelichting kosten, uitgaven, opbrengsten, ontvangsten

- Geen uitgave, wel kosten
- Geen kosten, wel uitgave
- Geen ontvangst, wel opbrengst
- Geen opbrengst, wel ontvangst

Verbonden partijen

Definitie verbonden partij

Bestuurlijk belang

Zeggenschap uit hoofde van:

- vertegenwoordiging in het bestuur of
- Stemrecht namens de gemeente. Niet op persoonlijke titel.

Verduidelijking om positie in de Raad van Toezicht:

Besluitvormende stem

→ bestuurlijk belang

- Adviserend lidmaatschap

→ geen bestuurlijk belang

- Benoemings- of voordrachtsrecht

→ geen bestuurlijk belang

Financieel belang

Nadere uitleg over de definitie van financieel belang

Het gaat om:

- Een *ter beschikking gesteld bedrag*;
- dat *niet verhaalbaar* is bij faillissement; danwel
- waarvoor de gemeente *aansprakelijk* kan worden gesteld

- Leningen
- Aandelenkapitaal

- Borgstellingen
- Garantstellingen

Het betreft niet:

Reguliere handelstransacties → dit is een betaling van een tegenprestatie en geen ter beschikking stelling.

- Crediteuren
- Subsidies

Financieel belang

Aanbeveling:

In de paragraaf verbonden partijen apart benoemen van organisaties:

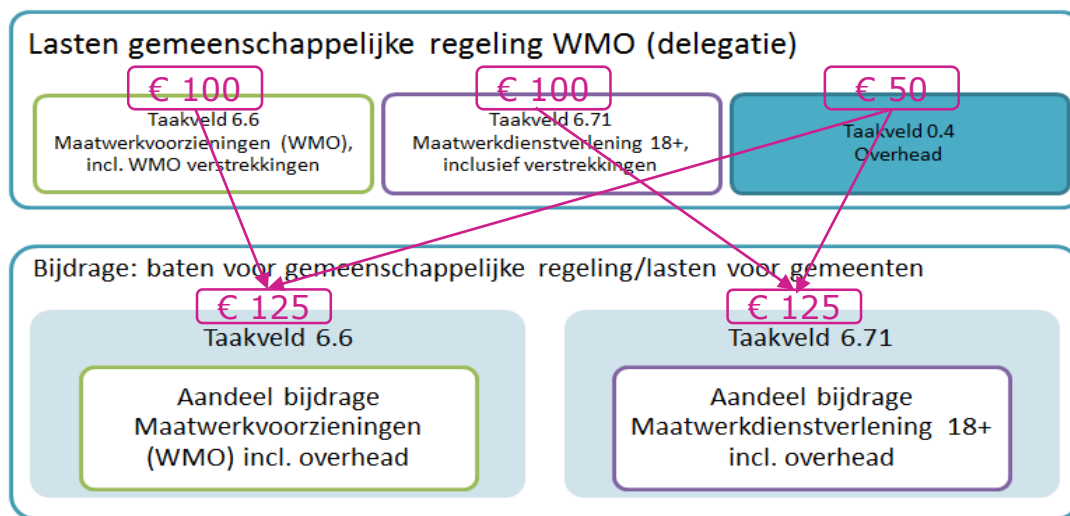
1. die de gemeente structureel en in overwegende mate bekostigt via één of meer geldstromen (begrotingsfinanciering, subsidie en overeenkomst van opdracht); én
2. waarin de gemeente een bestuurlijke belang heeft.

Gezien:

- het maatschappelijke of algemene belang
- en de mogelijke risico's (zowel maatschappelijk als financieel)

Bijdragen gemeenten aan gemeenschappelijke regelingen

Bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen moeten **als directe lasten op de taakvelden** worden geboekt. De bijdragen worden aan de lastenkant bij gemeenten en batenkant bij gemeenschappelijke regelingen verwerkt **zonder afsplitsing van de overhead** naar het taakveld Overhead. Aan de lastenkant bij de gemeenschappelijke regelingen vindt de afsplitsing van de overhead op het taakveld Overhead wel plaats.

Bijdragen gemeenten aan gemeenschappelijke regelingen Shared Service Center

Wanneer de gemeenschappelijke regeling overheadtaken van de gemeente uitvoert, dan wordt de bijdrage voor deze gemeentelijke overheadtaken aan de lastenkant bij gemeenten en batenkant bij gemeenschappelijke regelingen wel op het taakveld Overhead begroot en verantwoord.

Lasten gemeenschappelijke regeling Shared Service Center

Taakveld 0.4 Overhead

Lasten gemeentelijke
overheadfuncties

‘Eigen’ overhead

Bijdrage: baten voor gemeenschappelijke regeling/lasten voor gemeenten

Taakveld 0.4

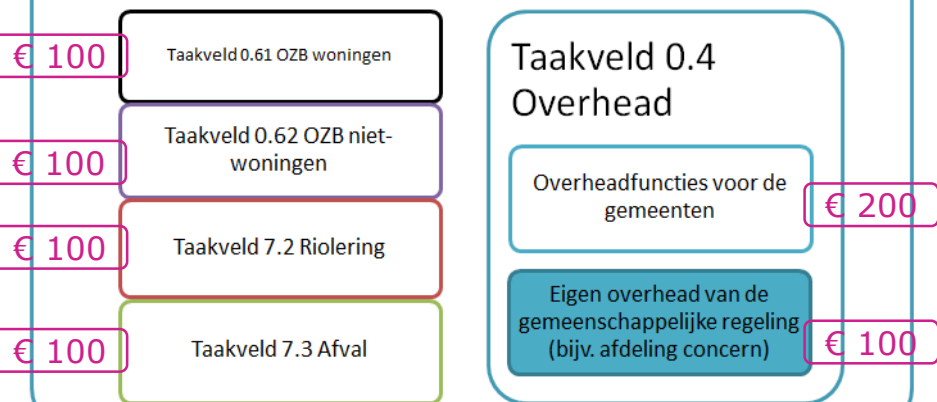
- Bijdrage overhead

Bijdragen gemeenten aan gemeenschappelijke regelingen

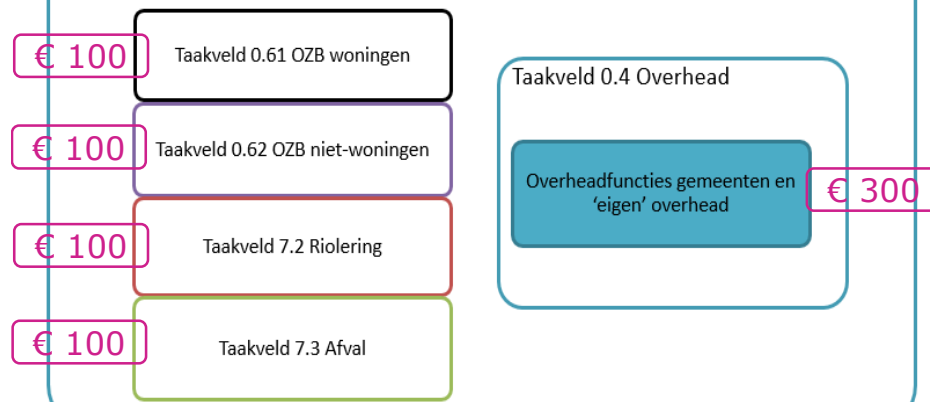
Combinatie Belastingdienst en SCC

2 alternatieven

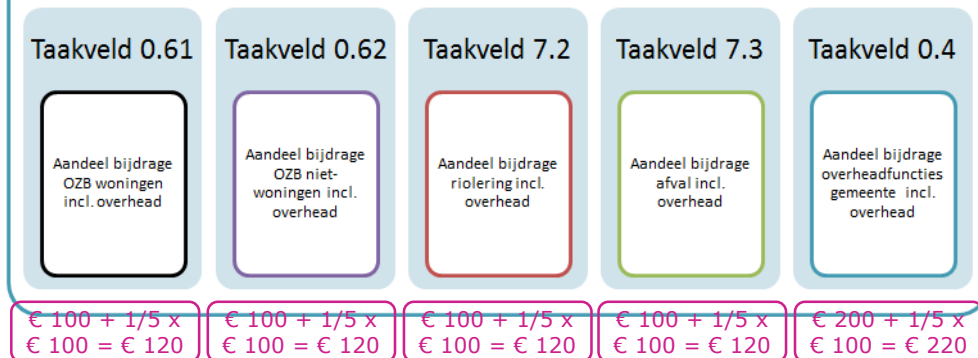
Lasten gemeenschappelijke regeling Shared Service Center (SCC)

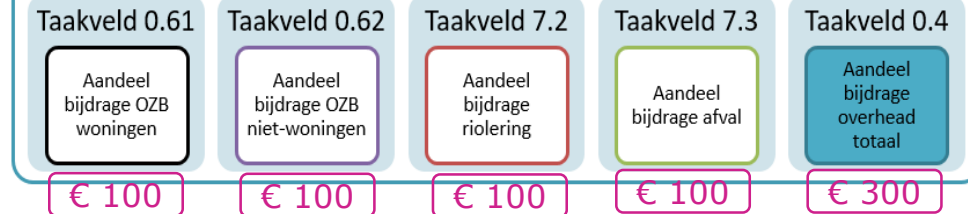
Lasten gemeenschappelijke regeling Belastingen en SCC

Bijdrage: baten voor gemeenschappelijke regeling/lasten voor gemeenten

Bijdrage: baten voor gemeenschappelijke regeling/lasten voor gemeenten

Vraag en antwoorden

2017.010

Bij gemeenschappelijke regelingen zonder rechtspersoonlijkheid (gemeenschappelijk orgaan / centrum-gemeente / lichte regeling) is niet meteen sprake is van verbonden partijen, omdat het de vraag is of er feitelijk sprake is van een financieel belang.

2017.116

Er is sprake van een bestuurlijk belang als een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de verbonden partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij zitting in een toezichthoudend orgaan is geen sprake van vertegenwoordiging in het bestuur. Wanneer de gemeenten in een toezichthoudend orgaan echter een besluitvormende stem heeft, wordt dit gelijk gesteld aan vertegenwoordiging in het bestuur en is sprake van een bestuurlijk belang. Wanneer er slechts sprake is van een adviserend lidmaatschap in een toezichthoudend orgaan, dan bestaat er geen bestuurlijk belang. Bij alleen een benoemingsrecht of voordrachtsrecht voor het bestuur is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Ook indien niet namens de gemeente maar op persoonlijke titel zitting wordt genomen in een bestuur, is er geen sprake van een verbonden partij. Vanuit de beeldvorming en in het kader van transparante governance vraagt dit wel om de nodige aandacht bij de gemeente.

Vraag en antwoorden

2017.120

Het begrip verbonden partij is in artikel 1, eerste lid, onderdeel b BBV als volgt gedefinieerd: *“Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft”*.

Indien aan deze definitie wordt voldaan is er sprake van een verbonden partij, onafhankelijk hoe groot het bestuurlijk belang of het financieel belang is. Artikel 5 BBV schrijft voor dat verbonden partijen niet geconsolideerd worden in de begroting en de jaarstukken. De twee B.V. 's zijn zelfstandige entiteiten (rechtspersonen, ingeschreven in KvK) en worden opgesteld volgens de verslaggevingsregels van BW2 Titel 9. Consolidatie van de twee B.V.'s met de GR is om die reden dan ook niet mogelijk, even los van het feit dat er geen uitzonderingsbepaling geldt voor artikel 5 als er sprake is van een verbonden partij.

Overhead

Wat valt onder overhead:

Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch). Projectleiding valt hier buiten. Het betreft alle hiërarchische leidinggevenden in het primair proces. Zij hebben een personele verantwoordelijkheid waaronder het voeren van functioneringsgesprekken. **Niet:** projectleiding en coördinatoren.

Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie. Het betreft functies als controllers, financieel adviseurs en specialisten, planning & control, financiële verantwoording, administratieve organisatie, risicomanagement, (EDP) auditing, interne kwaliteitszorg, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;

P&O / HRM. Het betreft salarisadministratie, P&O / HRM advies, organisatie- en formatieadvies, OR-ondersteuning, mobiliteitscentrum, coaching, leren en ontwikkelen, bedrijfsmaatschappelijk werk, ARBO, recruitment, arbeidsvoorwaarden, HR control. Het is exclusief opleidingen door P&O gegeven en gericht op de directe uitvoeringspraktijk.

Wat valt onder overhead:

Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).

Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC). Het gaat om zowel interne als externe communicatie. **Niet:** projectcommunicatie en medewerkers die bij een projectbureau werken.

Juridische zaken. Het betreft juridische medewerkers die op de bedrijfsvoering afdeling werken of belast zijn met een bedrijfsvoeringstaak op een afdeling. **Niet:** afhandeling van bezwaar- en beroepschriften. **Niet:** juristen die primaire taken verrichten (bijv. vergunningverlening).

Bestuurszaken en bestuursondersteuning

Het betreft bestuursadviseurs en bestuursondersteuner, zijnde de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het college van burgemeester en wethouders.

Wat valt onder overhead:

Informatievoorziening en automatisering (ICT)

Het betreft medewerkers informatisering en automatisering, systeem-en netwerkbeheer, werkplekondersteuning, helpdesk, ontwikkeling ICT projectmanagement, technisch applicatiebeheer en functioneel applicatiebeheer dat door bedrijfsvoering medewerkers wordt gedaan (het is exclusief functioneel beheer ten behoeve van primaire proces systemen).

Facilitaire zaken en Huisvesting

Het is inclusief receptie, beveiliging en catering en gebouwenbeheerders.

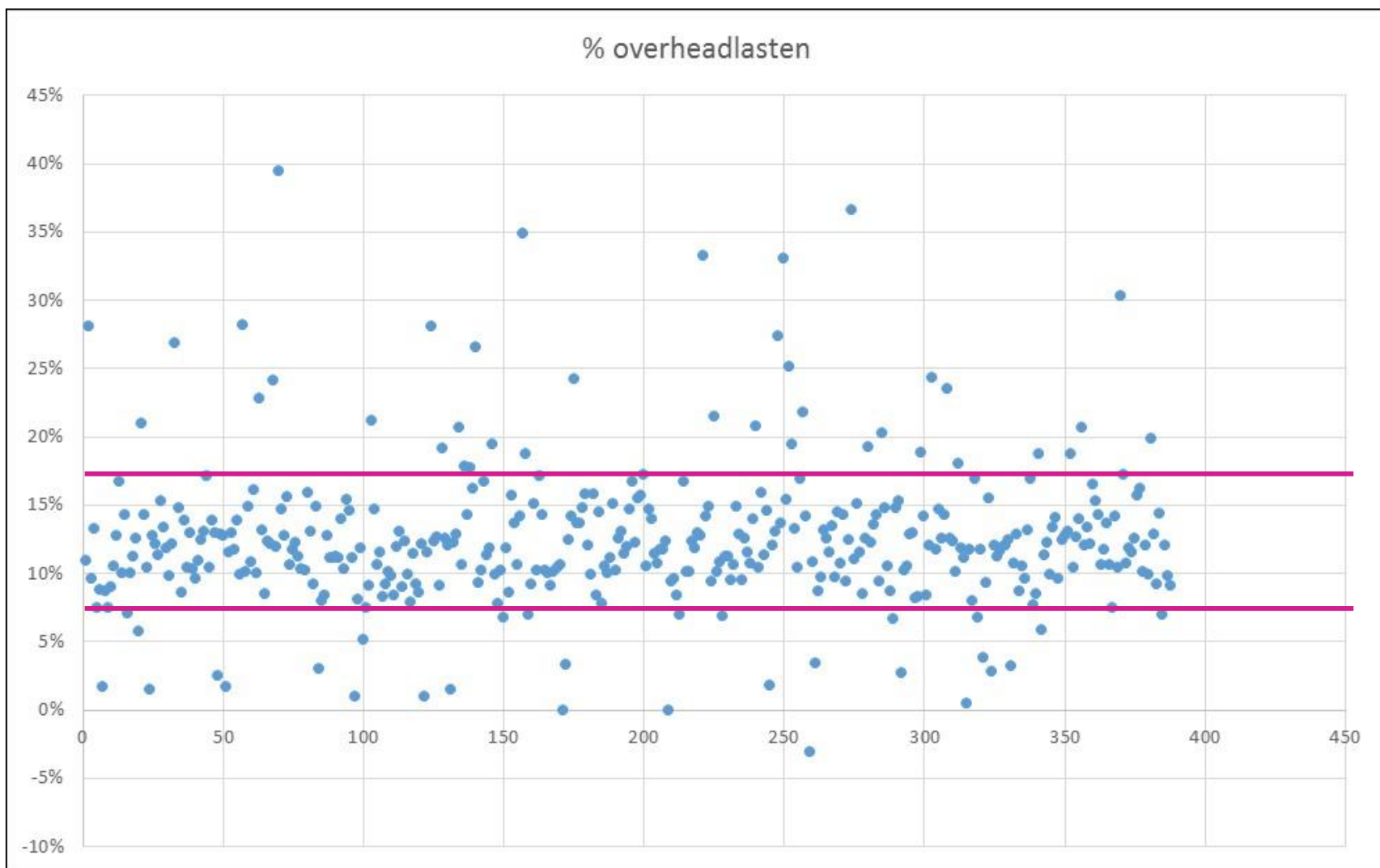
DIV

Het betreft medewerkers die kaders stellen en richtlijnen ontwikkelen, zich bezighouden met expertise-ontwikkeling, adviseren bij procesinrichting en – aansluitingen op e-depot, DMS inrichten en beheren, zich bezighouden met postregistratie en e-depot, archiefonderzoeken en coördineren (niet zijnde leidinggevende), fysieke en digitale documenten verwerken, vernietigen en overbrengen en fysiek en digitaal archief opbouwen en beheren.

Wat valt onder overhead:

Managementondersteuning primair proces

Het betreft secretariaten, office management en management assistentie in het primair proces.

Inzicht en overhead en kosten

Af van complexe kostentoerekening van niet direct toe te rekenen kosten

Apart overzicht van kosten van overhead

Aparte mogelijkheid indirecte kosten aan projecten (negatieve last bij overzicht overhead)

Extracomptabel in berekening heffingen

Berekening overhead en opslagpercentage

Er is geen voorgeschreven systematiek. De methodiek toerekening van overhead opnemen in financiële verordening (stellige uitspraak)

Bijvoorbeeld:

- Naar rato omvang taakvelden
- Naar verhouding personeelslasten
- Naar verhouding formatieve omvang

Voorbeeld toerekening overhead aan investeringen

Overhead (voorbeeld overhead):

Begroting:

Totaal taakveld overhead:	€ 10 miljoen
Totaal lasten:	€ 90 miljoen
Opslag overhead $(10/90) = 11\%$	
Totale lasten investering:	€ 200.000
Toerekening overhead:	€ 22.000 (11%)

Jaarrekening:

Totaal taakveld overhead:	€ 11 miljoen
Totaal lasten:	€ 85 miljoen
Opslag overhead $(11/85) = 13\%$	
Totale lasten investering:	€ 250.000
Toerekening overhead:	
- Optie 1:	€ 22.000
- Optie 2:	€ 27.500 (11% over € 250.000)
- Optie 3:	€ 32.500 (13% over € 250.000)

Welke optie is toegestaan?

Voorbeeld gebruik kostenplaatsen

Overhead (voorbeeld 'kostenplaats'):

Begroting:

Administratieve kostenplaats tractiemiddelen: € 5 miljoen

Verdeeld over:

- Openbaar groen (5.7)	50%	€ 2,5 miljoen
- Begraafplaatsen (7.5)	20%	€ 1 miljoen
- Sportaccommodaties (5.2)	30%	€ 1,5 miljoen

Jaarrekening:

Administratieve kostenplaats tractiemiddelen: € 6 miljoen

Optie 1: verdeeld over:

- Openbaar groen (5.7)	50%	€ 3 miljoen
- Begraafplaatsen (7.5)	20%	€ 1,2 miljoen
- Sportaccommodaties (5.2)	30%	€ 1,8 miljoen

Optie 2: verdeeld over:

- Openbaar groen (5.7)	45%	€ 2,7 miljoen
- Begraafplaatsen (7.5)	15%	€ 0,9 miljoen
- Sportaccommodaties (5.2)	40%	€ 2,4 miljoen

Wel zorgen dat de oorspronkelijke kostencategorieën op de taakvelden komen. Dus niet via verreken categorie 7.5 op de taakvelden.

Vraag en antwoorden

2016.188

Niet onder overhead vallen huisvestingskosten die behoren tot een specifiek uitvoerend taak en daarmee tot een specifiek taakveld (bijv. een sporthal, zwembad, brandweerkazerne). Een centrale werkplaats incl. overblijfruimte betreft directe kosten voor een aantal taken en moet aan de betreffende taakvelden worden toegerekend en is dus geen overhead.

2016.190

Niet alle apparaatskosten zijn per definitie overhead. Apparaatskosten zijn wat breder en vaak ook direct toewijsbaar aan specifieke taakvelden.

Vraag en antwoorden

Vraag 2016.091: Toerekening overhead

	Begroting	Realisatie
Totaal overhead	10.000.000	9.000.000
Totaal personele lasten primair proces	15.000.000	16.000.000
Opslag overhead	67%	56%
Salariskosten grondexploitatie	200.000	150.000
Toerekening overhead aan grex	134.000	??
Totaal lasten grondexploitatie	334.000	??

Op welke wijze moet de overhead in de realisatie toegerekend worden?

Optie 1: begrote bedrag van € 134.000 toerekenen (begroot = werkelijk)

Optie 2: 67% (begroot) over € 150.000 (werkelijk) toerekenen = € 100.000

Optie 3: 56% (werkelijk) over € 150.000 (werkelijk) toerekenen = € 84.000

Vraag en antwoorden

2016.191

In de realisatie moeten de werkelijke overheadlasten worden toegerekend en niet een begroot bedrag. Voor de overhead betekent dit dat dus moet worden gerekend met de werkelijke overheadlasten. De verdeelsleutel die wordt gehanteerd hoeft niet te worden nagecalculeerd. Dit betekent dus dat de voorgecalculeerde verhouding wordt gehanteerd, afgezet tegen de werkelijke kosten.

Dus optie 2 in bovenstaand voorbeeld.

Optie 3 is ook toegestaan maar is meer bewerkelijk.

Vraag en antwoorden

2017.037

Uren van medewerkers die zitting hebben in de OR en het GO vallen beiden onder overhead.

2017.091

Wanneer een functionaris hiërarchisch leidinggevend is, onafhankelijk of deze functionaris wordt ingehuurd, dan wordt hij voor 100% aan overhead toegerekend. Op pagina 4 van de notitie Overhead is aangegeven wat onder overhead wordt verstaan.

Rente

Rente

- Verplicht rente toerekenen aan taakvelden (programma's en overzicht overhead) (vanaf 2017).
- Rente grondexploitatie specifieke regels (o.a. geen rente over eigen financieringsmiddelen, regels voor disconteringsvoet) (vanaf 2016);
- Wijze van berekenen wordt ingekaderd (= werkelijke rente) (verplicht vanaf 2018);
 - alle rente op het taakveld treasury
 - lening voor projecten of voor één op één doorlening (naar andere taakvelden)
 - omslagrente (consistent op basis van integraal gefinancierde vaste activa per 1 januari, een uitzonderingsrentes en afronden binnen 0,5%)
 - nacalculatie verplicht bij afwijking in Euro's > 25%
- Rente over eigen vermogen (reserves) nog toegestaan, aanbeveling om dit niet te doen.
- Rentepercentage over eigen vermogen is maximaal rentepercentage van externe financieringsmiddelen.

Renteschema:

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€
b.	De externe rentebaten (idem)	-/- €

	Saldo rentelasten en rentebaten	€
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/+ €

	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€
d1.	Rente over eigen vermogen	+/+ €
d2.	Rente over voorzieningen	+/+ €

	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €

f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	€

Idem rente die aan faciliterende projecten wordt doorberekend

Rente-omslag =
 Toe te rekenen rente /
 Boekwaarde vaste activa per 1-1
 Afronding toegestaan binnen een
 veelvoud van 0,5% en binnen een
 marge van 0,5%:

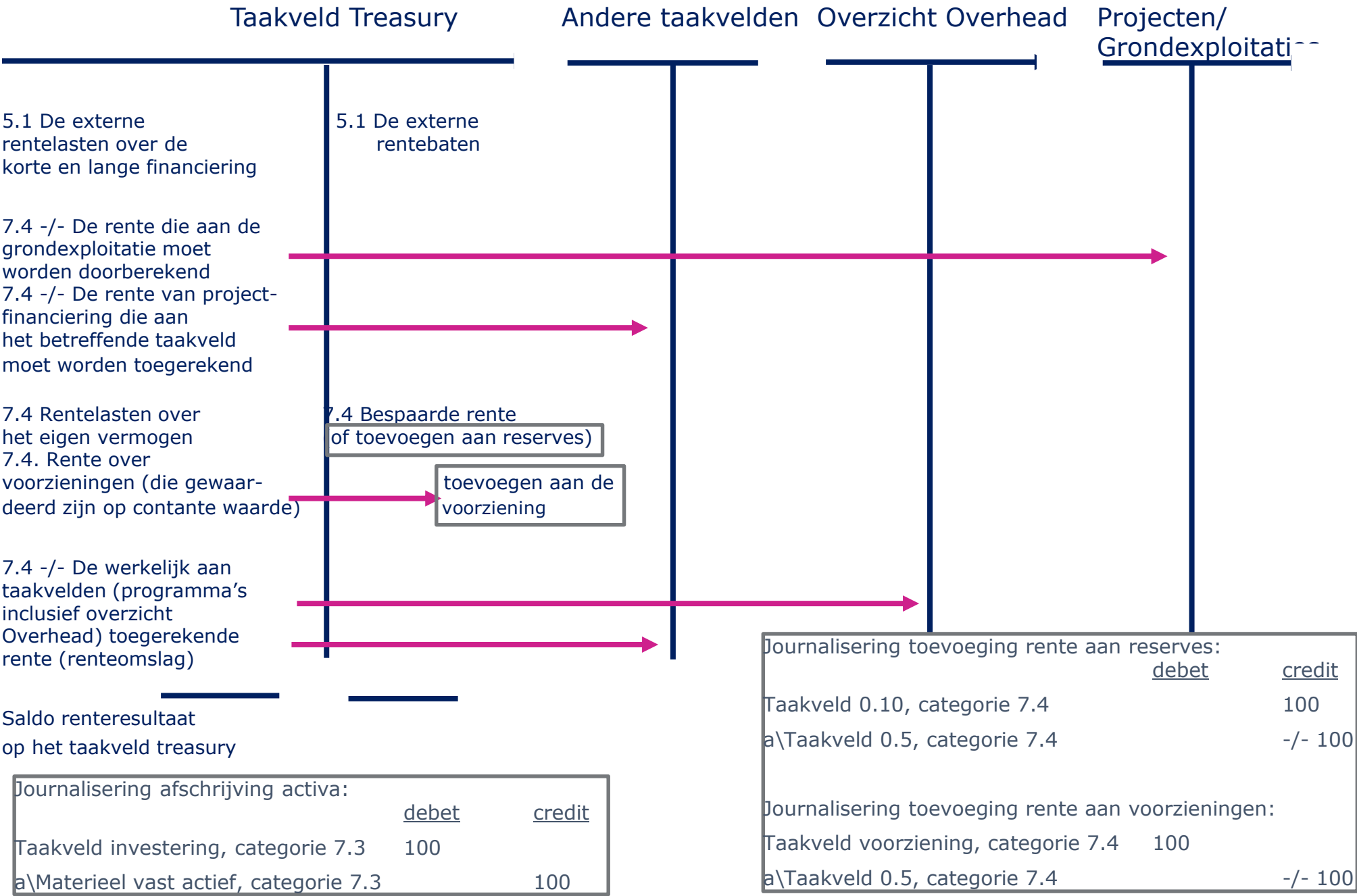
Bijv.: 2,26% → 2% - 2,5%

2,76% → 2,5% - 3%

NIET: 2,26% → 2,76%

Vaste activa:

Immateriële vaste activa
 Materiële vaste activa
 Financiële vaste activa, excl.
 doorverstrekte leningen

Vraag en antwoorden

2016.21

Eigen vermogen wordt niet gezien als projectfinanciering.

2016.73

De rente van een annuïteit moet opnieuw worden berekend. Jaarlijks aanpassing is niet nodig, tenzij de daaropvolgende jaren de werkelijke rente meer dan 25% afwijkt.

2016.74

Rente over eigen vermogen in totaliteit mag maximaal de gemiddelde rente over aangetrokken financiering zijn. De rente over verschillende reserves binnen het eigen vermogen mag verschillen.

2016.86

Een negatief saldo van rentelasten en rentebaten ($\text{rentebaten} > \text{rentelasten}$) wordt niet toegerekend aan de taakvelden. De omslagrente is in dit geval 0%. Het saldo blijft op het taakveld Treasury.

Materiële vaste activa

Gevolgen nieuwe notitie materiele vaste activa

Notities die komen te vervallen:

- Notitie software (2007);
- Notitie verkrijging vervaardiging en onderhoud kapitaalgoederen (2007);
- Notitie investeringen (2012);
- Notitie waardering vastgoed (2013);
- Notitie stelsel en schattingswijzigingen betrekking hebben op MVA (2012)
- Thema notitie materiële vaste activa.

Notitie die niet is komen te vervallen

- Notitie riolering (2014)
- Notitie erfpacht

Opbouw nieuwe notitie materiele vaste activa

1. Introductie
2. Investerings
3. Activeren
4. Waarderen
5. Afschrijven
6. Onderhoud kapitaalgoederen
7. Specifieke aangelegenheden
8. Bijlagen

Bijlagen:

1. Begrippen en definities;
2. Schema waardevermindering vastgoed
2. Artikelen BBV betrekking hebbende op deze notitie;
4. Voorbeelden praktijk ter verduidelijking;
5. Verwerken van software en kosten;
6. Casuïstiek inzake activeren;
7. Casuïstiek inzake waarderen;
8. Uitwerking componentenbenadering
9. Schema klein- en groot-onderhoud
10. Voorbeelden van klein en groot onderhoud

Investerings bij een bestaand actief

- Leiden tot een significante kwaliteitsverbetering; en/of
- Leiden tot een levensduurverlenging; en/of
- Aanpassingen betreffen om te voldoen aan wet- en regelgeving

Investeringsbudgetten

- Artikel 20 BBV maakt deel uit van de financiële begroting
- Afzonderlijke aandacht voor de investeringen.
- Bij de vaststelling van de begroting worden niet alleen de baten en de lasten vastgesteld, maar ook de investeringen.
- De raad hoeft dan geen investeringsbudgetten meer vast te stellen, tenzij de raad anders besluit

Beheersing investeringsbudgetten

- Aanvang investeringsbudget
- Investeringsbudgetten die langer dan X jaar uitlopen
- Overheveling investeringsbudgetten
- Bestemmingsreserve kapitaallasten

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Op deze investeringen vóór de inwerkingtreding van het Wijzigingsbesluit blijft het BBV geldig.

Bij meerjarige investeringen dat het deel dat in/vanaf 2017 wordt gerealiseerd, activeren.

Bijdragen van derden **moeten** in mindering worden gebracht.

Eigen middelen kunnen in een bestemmingsreserve kapitaallasten worden verantwoord.

Bestemmingsreserve kapitaallasten

- Reserve van voldoende omvang om kapitaallasten gedurende gehele afschrijvingsperiode aan reserve te kunnen onttrekken
- Saldo bestemmingsreserve gelijk aan boekwaarde activa
- Saldo bestemmingsreserve niet gelijk, dan onttrekkingen naar rato.
- Onttrekking rente uit de bestemmingsreserve alleen mogelijk als er rente aan deze reserve is toegevoegd.
- Geen rente toegevoegd, dan alleen de afschrijving onttrekken aan bestemmingsreserve

Vraag:

Wie voegt geen rente toe aan reserves?

Activeren

Art. 59 BBV: alle investeringen **worden** geactiveerd

Art. 60 BBV: kosten van onderzoek en ontwikkeling voor bepaald actief **kunnen** worden geactiveerd

Plannen moeten redelijk omljnd zijn, moeten uitvoerbaar zijn en de kosten zijn in te schatten.

Moet voor voorbereiding van een investering gaan en die ook tot stand komt.

Activeren

Art. 61 BBV: Bijdragen aan activa in eigendom van derden **kunnen** worden geactiveerd indien voldaan wordt aan de voorwaarden.

Deze voorwaarden zijn cumulatief:

- Publieke taak;
- Gemeente kan de derde partij daadwerkelijk verplichten te investeren
- Bij in gebreke blijven kan de gemeente de middelen terugvorderen of (mede) eigenaar van de investering
- Algemeen belang en geen individueel belang

Activeren

- Alle vaste activa voor bedrag investering activeren = bruto-methode
- Bestemmingsreserve **niet** in mindering op de investering, maar als dekking kapitaallasten
- Bijdragen van derden in mindering op de investering = netto methode
- Ontvangen bedragen voor vervangingsinvesteringen riolering en afval in vervangingsvoorziening en direct in mindering op vervangingsinvestering

Activeringsgrens

Het is niet toegestaan om de activeringsgrens zodanig hoog te stellen dat hierdoor (bepaalde typen) activa individueel of in totaal in materiële omvang buiten de balans worden gehouden

Waardevermindering van vastgoed

Functie vastgoed

- Vastgoed met maatschappelijke functie
- Vastgoed met bedrijfseconomische functie
- Duurzame waardevermindering, opbrengstwaarde bepalen door taxatie
- Extra afschrijven tot taxatiewaarde (=directe opbrengstwaarde)
- Op nieuwe waarde vervolgens afschrijven over resterende gebruiksduur

Verkoop vast actief

- Opbrengst = incidentele bate
- Bij nog aanwezige boekwaarde, deze eerst afboeken = incidentele last
- Verrekening is niet toegestaan
- Opbrengstwaarde ook niet verrekenen met de aanschafwaarde
vervangingsobject

Afschrijvingen

- Afschrijven op de verwachte toekomstige gebruiksduur
- BBV schrijft **geen** afschrijvingstermijnen voor
- Afschrijven tot € 0
- Rekening houden met restwaarde is toegestaan
- Op grond wordt niet afgeschreven

Moment van starten met afschrijvingen

- Of vanaf begin van het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt / verworven wordt (een volledig jaar afschrijven)
- Of medio het begrotingsjaar waarin kapitaalgoed gereed komt / verworven wordt (een half jaar afschrijving). Dus minimaal een half jaar afschrijving
- Of starten in het jaar volgend op het jaar dat de investering gereed is

Vraag:

Wanneer begint de afschrijving in jullie gemeente?

Restwaarde

- Schatting van de opbrengst die na de gebruiksduur nog gerealiseerd kan worden
- Geen rekening houden met inflatie of deflatie, veranderende marktomstandigheden.
- Geen vast percentage
- Restwaarde niet te hoog inschatten
- Waarderingsgrondslag = vastleggen in activeringsbeleid
- Dit beleid moet consistent worden toegepast voor dezelfde activa-categorieën.
- Toelichting in de jaarstukken waarom de restwaarde wordt toegepast.

Onderhoud kapitaalgoederen

- Raad stelt het te handhaven kwaliteitsniveau vast.
- Werk met een kaderstellende beleidsnota
- BBV schrijft beheerplannen niet voor.
- Voor het vormen van een voorziening is een recent beheerplan vereist.

Soorten onderhoud:

- Klein onderhoud
- Groot onderhoud

Stellige uitspraak

Klein en groot onderhoud houdt of brengt een object in goede, oorspronkelijke staat en is dus niet van invloed op de bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object en mag daarom niet worden geactiveerd

Groot onderhoud t.l.v. onderhoudsvoorziening

Stellige uitspraken

Voorzieningen die vooraf worden gevormd om lasten van groot onderhoud gelijkmatig te verdelen over meerdere begrotingsjaren, kunnen alleen met instemming van de raad ingesteld en gevoed worden op basis van een recent beheerplan.

Onder recent wordt een beheerplan verstaan van maximaal vijf jaar oud ten opzichte van het verslagleggingsjaar. Deze vijf jaar is verplicht als er een belangrijke wijziging is opgetreden in de staat van het onderhoud.

Omvang onderhoudsvoorziening

- Onderhoudsvoorziening is te hoog
- Onderhoudsvoorziening is te laag
- Onderhoudsvoorziening is voldoende

Achterstallig onderhoud

Onderhoud dat niet op tijd is uitgevoerd, waardoor een onderhoudsrichtlijn is overschreden en niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau, wordt aangemerkt als achterstallig onderhoud.

- Achterstallig onderhoud hoeft niet tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties te leiden.
- Onderhoudstoestand lager dan door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau.
- Eventueel meer geld beschikbaar stellen of
- Kwaliteitsniveau naar beneden vaststellen zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties

Inwerktreding notitie

Notitie treedt in werking op het moment van publiceren door de Commissie BBV.

De volgende twee zaken m.i.v. begroting 2019:

- recent beheerplan
- hersteltermijn achterstallig onderhoud

Vraag en antwoorden

2017.019

Het BBV kent geen regels rondom het hanteren van een activeringsgrens. Het is mogelijk om verschillende activeringsgrenzen te hanteren voor investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Het is niet toegestaan om de activeringsgrens zodanig hoog te stellen dat hierdoor (bepaalde typen) activa individueel of in totaal in materiele omvang buiten de balans worden gehouden.

2017.021

De grond onder een gebouw is niet apart geactiveerd en de vraag is of dit alsnog kan gebeuren. Aparte activering van de grond kan alleen indien de gemeente heeft gekozen voor de toepassing van de componentenbenadering. De grond wordt dan afzonderlijk van het gebouw geactiveerd op de verkrijgingsprijs. Op de grond mag niet worden afgeschreven. Indien de grond niet apart is geactiveerd, kan dit niet alsnog gebeuren, want dan is sprake van een herwaardering.

Vraag en antwoorden

2017.041

Er bestaat vanuit het BBV geen voorschrift wanneer afwaardering via de voorziening moet en wanneer definitief afwaardering moet plaatsvinden. De keuze is in principe aan de gemeente. Indien mogelijk in de toekomst nog waardeherstel kan optreden, is het aan te raden een voorziening te vormen. Dan kan het waardeherstel namelijk via terugname van de voorziening ook terugvloeien naar de boekwaarde. Bij definitieve afwaardering is dit niet mogelijk.

2017.068

De afschrijvingstermijnen van alle activa dienen ten alle tijden aan te sluiten op de verwachte toekomstige gebruiksduur. Indien de afschrijvingstermijnen van de reeds bestaande activa hier niet (meer) op aansluiten, dienen deze te worden aangepast. Dit is een schattingswijziging die prospectief moet worden verwerkt: de resterende boekwaarde wordt over de resterende gebruiksduur afgeschreven. Er vindt geen herrekening van de boekwaarde plaats.

Vraag en antwoorden

2017.089

Er mag geen vast percentage worden gebruikt ter bepaling van de verwachte restwaarde. De onderbouwing is dat bij het hanteren van een vast percentage ter bepaling van de verwachte restwaarde onvoldoende recht wordt gedaan aan de specifieke kenmerken van het vastgoed en daaraan verbonden toekomstige "sloopkosten".

Kadernota rechtmatigheid 2017

Kadernota is geactualiseerd, maar niet ingrijpend veranderd.

Rechtmatigheid in de accountantscontrole is een onderwerp dat in ontwikkeling is. De commissie Depla heeft voorgesteld dat het college van B&W en Gedeputeerde Staten zich rechtstreeks verantwoorden over de rechtmatigheid aan de gemeenteraad c.q. Gedeputeerde Staten. Momenteel wordt onderzocht of er voor een wijziging in deze zin voldoende draagvlak is en zo ja hoe deze vorm kan krijgen. De invoering van een rechtmatigheidsverantwoording of –verklaring kan nog enkele jaren duren. Op dat moment zal de Kadernota rechtmatigheid een meer fundamentele herziening ondergaan.

Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit (art 24 lid 3 BBV):

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Onderdeel van de jaarrekening is een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld valt ook onder de accountantscontrole. Het BBV bevat geen artikelen waarin vorm en inhoud van dit *in de jaarrekening* op te nemen overzicht is uitgewerkt. Wel is in artikel 66 BBV aangegeven aan welke eisen *de uitvoeringsinformatie* ten aanzien van de taakvelden moet voldoen en wordt verwezen naar een ministeriële regeling.

Deze ministeriële regeling is de Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking Iv-3. In deze regeling is een overzicht van de voor de uitvoeringsinformatie te gebruiken taakvelden opgenomen. Hoewel de regels voor de uitvoeringsinformatie formeel niet van toepassing zijn op de jaarrekening, ligt het voor de hand om het overzicht taakvelden in de jaarrekening (zoals bedoeld in artikel 24 lid 3d BBV) op dezelfde wijze in te richten en toe te lichten als voorgeschreven in artikel 66 voor de uitvoeringsinformatie.

Artikel 66 bepaalt onder meer dat het overzicht taakvelden dezelfde totaalbedragen moet bevatten als de jaarstukken en dat het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld moeten worden toegelicht.